

Grafické zpracování informace ve funerálním prostředí

MgA. Silvie Jakubková, Ph.D.

Teze disertační práce

Teze disertační práce

**Grafické zpracování informace
ve funerálním prostředí**

**Graphic Information Processing
in a Funeral Environment**

Autor: **MgA. Silvie Jakubková, Ph.D.**

Studijní program: Výtvarná umění (P8206)

Studijní obor: Multimédia a design (8206V102)

Školitel: doc. Mgr. A. Pavel Noga, ArtD.

Oponenti: prof. ak. mal. Karel Míšek, Ph.D.

M.A. Ondřej Chorý, Ph.D.

Zlín, říjen 2023

© Silvie Jakubková

Vydala **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** v edici **Doctoral Thesis**.
Publikace byla vydána v roce 2023.

Klíčová slova: *smuteční oznámení, grafický design, typografie*
Key words: *Obituary, Graphic Design, Typography*

Plná verze disertační práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

ISBN 978-80-7678-209-9

ABSTRAKT

Hlavním objektem zkoumání této disertační práce je vývoj zpracování smutečních oznámení v České republice v časovém rozsahu let 1872–2022. Výzkum vychází z rozsáhlé sbírky smutečních oznámení soukromého sběratele Miroslava Kelemana z Chrasti u Chrudimi, která obsahuje více než 16 000 dokumentů, zahrnujících nejen regionální materiály a dokumenty sbírky Státního okresního archivu Pardubice. Cílem výzkumu je identifikovat faktory a fáze procesu tvorby smutečních oznámení v průběhu 150 let, které ovlivnily jejich grafické zpracování a představit skrze tiskovinu grafický vývoj těchto dokumentů v rozsahu 150 let.

Pro důkladné pochopení problematiky se práce věnuje kulturnímu, náboženskému, typografickému a technologickému kontextu. Kulturní a náboženský přehled je důležitý, protože náboženství těsně souvisí s procesem posledního rozloučení a jeho vliv se v průběhu 150 let výrazně proměňuje. Písmo, jako nositel slov, je nedílnou součástí kultury od svého vzniku a vyvíjí se spolu s médiem, které ho přenáší. Z tohoto důvodu je práce zaměřena také na technologické aspekty, jako je použití papíru a tiskových technologií pro vytváření těchto dokumentů. Na základě studia archivních materiálů následuje analýza struktury smutečních oznámení, včetně rámců, dekorativních prvků a významu zobrazených motivů. Analýza je zaznamenána do databáze, která je následně podrobena kontingenčním tabulkám.

Na základě získaných výsledků kontingenčních tabulek, vycházejících z autorkou vytvořené databáze vzorku uděleného k dispozici, vytváří komplexní kolekci příkladů smutečních oznámení z let 1872–2022. Těchto 150 let zkoumané historie je shrnuto v katalogu obsahujícím 150 příkladů smutečních oznámení, přičemž každý exemplář reprezentuje určitý rok na základě studia archivu Miroslava Kelemana a Státního okresního archivu Pardubice. Tento katalog přináší možnost porozumět způsobu, jakým se společnost vyrovnává se ztrátou během 150 let historie, a jakou roli smuteční oznámení hrají v procesu smutku a vzpomínání. Je to také připomínka důležitosti uchovávání a studia archivních materiálů, zachování historie a propojení s našimi kořeny.

Součástí výzkumu je také dotazníkové šetření, které slouží k porozumění požadavkům a vnímání tématu současnou veřejností. Následující část se pak věnuje současnosti, kdy autorka tvoří nové šablony, přizpůsobené požadavkům současné společnosti a technickým omezením budoucích realizátorů – zaměstnanců pohřebních služeb. Tyto šablony jsou následně volně distribuovány pohřebním službám v České republice.

souvisejících se smrtí a pohřebními obřady. Tím se může posílit vzájemné porozumění a respekt vůči různým způsobům vyjadřování a oslavování života zesnulých. Celkově lze tedy říci, že disertační práce zaměřená na vývoj smutečních oznámení v České republice, spolu s tvorbou tiskoviny a rozšířením nabídky šablon pohřebních služeb, přináší přínosy pro badatele, poskytovatele služeb, rodiny zesnulých a širší veřejnost.

ABSTRACT

The main object of research in this dissertation is the development of processing funeral announcements in the Czech Republic over the time span from 1872 to 2022. The research is based on an extensive collection of funeral announcements from a private collector, Miroslav Keleman from Chrast u Chrudimi, which contains over 16,000 documents, including both regional materials and documents from the State District Archive in Pardubice. The aim of the research is to identify the factors and stages of the process of creating obituary notices over the course of 150 years, which influenced their graphic processing, and to present through the catalog the graphic development of these documents over the course of 150 years.

For a thorough understanding of the issue, the work addresses cultural, religious, typographic, and technological contexts. The cultural and religious overview is important because religion is closely related to the process of final farewells, and its influence undergoes significant changes over the 150-year period. Writing, as the carrier of words, is an integral part of culture since its inception and evolves alongside the medium that conveys it. Therefore, the work also focuses on technological aspects, such as the use of paper and printing technologies in creating these documents. Based on the study of archival materials, an analysis of the structure of funeral announcements follows, including frames, decorative elements, and the significance of depicted motifs. This analysis is recorded in a database, which is subsequently subjected to contingency tables.

Using the results obtained from the contingency tables, derived from a sample database created by the author, a comprehensive collection of funeral announcement examples from 1872 to 2022 is compiled. These 150 years of researched history are summarized in a catalog containing 150 examples of funeral announcements, with each specimen representing a specific year based on the study of the Miroslav Keleman and State District Archive in Pardubice. This catalog provides insights into how society has coped with loss over the 150-year history and the role funeral announcements play in the grieving and remembrance process. It also serves as a reminder of the importance of preserving and studying archival materials, preserving history, and connecting with our roots. The research also includes a questionnaire survey aimed at understanding the current public's requirements and perception of the topic. The practical part of the work is focused on the present. Based on the acquired knowledge, the author creates new templates for funeral announcements, which are subsequently freely distributed to funeral services in the Czech Republic.

The work is beneficial to society as a whole. Studying the history of funeral announcements can contribute to a greater awareness of cultural traditions and values related to death and funeral rituals. This can strengthen mutual understanding and respect for different ways of expressing and celebrating the lives of the deceased. Overall, it can be said that this dissertation focused on the development of funeral announcements in the Czech Republic, along with the creation of printed materials and expanding the range of funeral service templates, brings benefits to researchers, service providers, families of the deceased, and the general public.

OBSAH

ABSTRAKT	3
ABSTRACT	5
ÚVOD	8
1. STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY	10
2. CÍLE PRÁCE	11
2.1 Dílčí cíle	11
2.2 Cílové dokumenty	12
2.3 Cílové skupiny	12
3. TEORETICKÝ RÁMEC	13
3.1 Kulturní a náboženský přehled	13
3.2 Typografický přehled	13
3.3 Technologický přehled	14
4. ČÁST DESKRIPTIVNÍ A ANALYTICKÁ	14
4.1 Zvolené přístupy zpracování	15
5. PRAKTICKÁ ČÁST	17
5.1 Úvod	17
5.2 Metodologie	18
5.3 Výsledky	19
5.3.1 Výsledky výzkumu archivů a definování etap	19
5.3.2 Katalog „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“	37
5.3.4 Výsledky dotazníkového šetření	39
5.3.5 Autorské šablony smutečních oznámení	41
5.4 Diskuse nad výsledky a závěr	47
6. PŘÍNOSY PRÁCE	51
ZÁVĚR	53
ZDROJE	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	57
SEZNAM GRAFŮ	58
PŘÍLOHY	59
PŘÍLOHA I – ŽIVOTOPIS	60
PŘÍLOHA II – TVŮRČÍ ČINNOST	63

ÚVOD

Vztah mezi designem a vyjadřováním smutku je komplexní a multidimenzionální. Design, jako proces tvorby a organizace estetických prvků, může mít významný vliv na způsob, jakým je smutek vyjádřen a vnímán prostřednictvím vizuálních prvků a materiálů. Vztah osoby s těmito prvky začíná od narození a končí smrtí. Smuteční oznámení, známá také jako parte, jsou nedílnou součástí nejen české, ale i světové kultury, a každá země k nim přistupuje odlišně. Tato práce vznikla jako reakce autorky na současný stav smutečních oznámení v České republice, které se výrazně liší od oznámení z dob minulých. Cílem tohoto výzkumu je získat vhled do historie, který se daří díky objevení soukromého archivu pana Miroslava Kelemana z Chrasti u Chrudimi, který obsahuje kolem 16 000 dokumentů sesbíraných napříč Českou republikou.

Autorka v únoru roku 2020 v rámci výzkumu objevila na webových stránkách Českého rozhlasu Pardubice článek (12. 1. 2019) o sběrateli parte, panu Miroslavu Kelemanovi z Chrasti u Chrudimi (Pardubický kraj). Oslovila tedy redaktorku PhDr. Terezu Brázdovou, od které získala na pana Kelemana kontakt a následně jej oslovila. V průběhu následujících tří let došlo k několika návštěvám, jejichž součástí bylo vypůjčení části archivu sběratele do rukou autorky.

Obr. 1.: Setkání s panem Miroslavem Kelemanem, 2020

K této nezvyklé sbírce přivedl pana Kelemana dědeček a kostelník Karel Meduna. Roku 1963 nastupoval pan Keleman jako osmiletý ministrant do kostela Nejsvětější Trojice v Chrasti, kde se vystřídal s panem Medunou, který ve své funkci kostelníka právě končil. Koníčkem pana Meduny byl sběr parte a právě panu Kelemanovi, předal prvních sto kusů.

Sbírka pana Kelemana se začala záhy rozrůstat po jeho nástupu do pohřebnictví, kde pracoval od 70. let až do důchodu. Zde pronášel smuteční řeči a podílel se na hudebním doprovodu s dechovými nástroji. Hudebnímu doprovodu se věnuje i v současnosti a díky jeho aktivitám ve funerálním prostředí sbírku stále rozšiřuje. V posledních letech je sám oslovován pohřebními službami nebo osobami, které jsou o jeho sbírce srozuměni a sami mu posílají další dokumenty do sbírky. Pan Keleman však jakožto vášnivý hudebník sbírá hlavně parte umělců z hudebního průmyslu, kde za svůj největší poklad vnímá smuteční oznámení kapelníka a hudebního skladatele Františka Kmocha. V případě, že chce získat smuteční oznámení konkrétní osoby, osobně koresponduje s pozůstalými skrze dopisy, jelikož se svým věkem (68 let) přenechal vědění o on-line prostředí mladším generacím. *(Rozhovor M. Keleman)*

Na základě studia archivních materiálů autorka provádí analýzu struktury smutečních oznámení, včetně rámu, sazby, typografie, dekorativních prvků a významu zobrazených motivů. Analýza je zaznamenána do databáze, která je následně podrobena kontingenčním tabulkám. Následně na základě výsledků autorka vytváří komplexní kolekci příkladů smutečních oznámení z let 1872–2022. Těchto 150 let zkoumané historie shrune v katalogu obsahujícím 150 příkladů smutečních oznámení, přičemž každý exemplář reprezentuje určitý rok na základě studia vzorku uděleného k dispozici. Vytvoření tiskoviny prezentující vývoj smutečních oznámení na základě výsledků kontingenčních tabulek založených na autorkou vytvořené databázi vzorku uděleného k dispozici může představovat cenný materiál pro badatele, historiky a další zájemce o téma.

Na základě poznatků z výzkumu autorka rozděluje 150 let historie do čtyř etap, ve kterých bylo výrazně ovlivněno vizuální zpracování smutečních oznámení. Mezi nejvýznamnější z těchto etap patří například období nástupu komunismu nebo éra computerové generace, která výrazně ovlivnila řemeslo a vizuální podobu těchto dokumentů. Při zkoumání každé etapy jsou brány v úvahu kulturní, náboženské, a technologické aspekty.

Součástí výzkumu je také dotazníkové šetření, které je vytvořeno za cílem zjistit názor současné veřejnosti na různé aspekty související se smutečními oznámeními. Tato průzkumná studie slouží jako inspirace a poskytuje pochopení požadavků současné společnosti v této oblasti. Poznatky jsou následně využity v praktické části, ve které autorka navrhuje autorské řešení šablon na základě požadavků současné společnosti s důrazem na praktickou stránku ve smyslu realizace a distribuce pohřebním službám.

Očekává se, že přínosy disertační práce související s výzkumem historie smutečních oznámení, tvorbou tiskoviny a nových šablon dokumentů neskončí u samotných badatelů a poskytovatelů pohřebních služeb. Tato práce může přinést přínos společnosti a veřejnosti jako celku. Studie historie smutečních oznámení může přispět k většímu povědomí o kulturních tradicích a hodnotách souvisejících se smrtí a pohřebními obřady. Tím se může posílit vzájemné porozumění a respekt vůči různým způsobům vyjadřování a oslavování života zesnulých. Tyto přínosy zahrnují hlubší porozumění historického kontextu, vytvoření hodnotných materiálů, zvýšení kvality a personalizace pohřebních služeb a posílení vzájemného porozumění a respektu ve společnosti vůči zesnulým a pohřebním tradicím.

1. STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

Smuteční oznámení jsou nedílnou součástí nejen české, ale i světové kultury, a každá země k nim přistupuje odlišně. Tato práce vznikla jako reakce autorky na současný stav smutečních oznámení v České republice, které se výrazně liší od oznámení z minulých dob. Jak vypadala smuteční oznámení před sto lety? Jak vypadala před 150 lety? Odrážejí tyto dokumenty duši doby? Tyto a další otázky jsou zkoumány v rámci této disertační práce.

Technologický postup před 150 lety byl založen na tisku z výšky a sazebních strojích, do kterých byla ručně sázena jednotlivá písmena. Samotný proces sazby dokumentu byl časově náročný. Realizace motivu a reliéfního potisku papíru, který se často objevoval na dokumentech po roce 1900, bylo ještě náročnější. V současnosti trvá výroba smutečního oznámení pouze několik minut díky moderním technologiím. Nejběžnějším způsobem realizace je, že zaměstnanec pohřební služby umožňuje pozůstalým vybrat si ze sady šablon. Po sjednání obsahu zaměstnanec vybere buď běžný kancelářský papír, většinou o gramáži 80 g/m², nebo papír s předtištěným motivem, který dodává pohřební službě sjednaný dodavatel. Poté zaměstnanec v počítači vloží textový obsah do připravených šablon a celý dokument je během několika minut vytisknut na kancelářské tiskárně v neomezeném množství. Role realizátora se v průběhu let změnila z knihtiskového sazeče na zaměstnance pohřební služby. Změna role realizátora se odráží v grafických výstupech, kdy bohužel často dochází k typografickým chybám, nevhodně zvoleným aplikacím motivů do pozadí, nebo také užívání několikanásobně kopírovaných ilustrací, které ztrácejí na kvalitě a kresbě, čímž snižují estetickou kvalitu dokumentů.

2. CÍLE PRÁCE

Cílem této disertační práce je výzkum vývoje zpracování smutečních oznámení v České republice v rozsahu 150 let a dále na základě výzkumu soukromého archivu Miroslava Kelemana a Státního okresního archivu Pardubice vytvoření ucelené kolekce 150 nejtypičtějších příkladů zpracování smutečních dokumentů vzniklých v letech 1872–2022, prezentované v tiskovině. Kolekce 150 kusů bude tvořit extrakt ze 150 let tvorby smutečních oznámení, který bude zajímavý z historického i edukačního hlediska. Tiskovina s touto kolekcí, společně s výsledky dotazníkového šetření a výsledky kontingenčních tabulek z databáze vytvořené autorkou, poslouží pro druhou část praktické části, ve které autorka vytvoří autorské šablony, které bude následně distribuovat pohřebním službám, jakožto hlavním dodavatelům těchto dokumentů české veřejnosti. V současnosti existuje více variant, jak se k těmto dokumentům může cílový zákazník dostat, nejčastější je však distribuce prostřednictvím pohřební služby, která nabízí kompletní balík služeb a pozůstalým tak šetří čas i energii v procesu posledního rozloučení. Cílem práce je čtenáři představit a seznámit jej s historií a představit autorské řešení pro budoucnost.

2.1 Dílčí cíle

Dílčí cíle jsou cíle potřebné k naplnění hlavního cíle. Autorka si jako dílčí cíle volí následující:

- *Prozkoumat a zdokumentovat 150 historie smutečních oznámení z materiálu uděleného k dispozici*
- *Zmapovat strukturu smutečních oznámení a její proměnu po dobu 150 let z materiálu uděleného k dispozici*
- *Vytvořit publikaci prezentující 150 let vývoje grafického zpracování smutečních oznámení z materiálu uděleného k dispozici*
- *Navrhnout grafické řešení dokumentů pro současnost včetně realizace a distribuce*

Z toho vyplývají následující výzkumné otázky:

VO1 *Jak a čím byl ovlivněn vývoj smutečních oznámení v rozsahu 150 let na území České republiky ze zkoumaného vzorku?*

VO2 *Jak se vyvíjí typografie na smutečních oznámeních v průběhu 150 let na území České republiky ze zkoumaného vzorku?*

VO3 *Jaké má požadavky současná společnost na tyto dokumenty?*

VO4 *Jakou formou vytvořit a distribuovat autorské šablony?*

2.2 Cílové dokumenty

Cílovými dokumenty jsou dokumenty určené pro teoretickou a praktickou část práce. Jedná se o smuteční oznámení v časovém rozsahu let 1872–2022. Autorka zvolila jako cílové dokumenty smuteční oznámení osob střední třídy bez významných privilegií. Byla zamítnuta oznámení pro církevní hodnostáře, mocenské osobnosti, veřejně známé osobnosti a umělce.

Kritéria pro výběr cílových dokumentů jsou stanovena s cílem dosáhnout co nejvyšší kvality výsledků, které odrážejí vývoj těchto dokumentů. Rozsah 150 let je zvolen na základě historického kontextu a probíhajících uměleckých směrů. Hlavním zdrojem dat je archiv soukromého sběratele Miroslava Kelemana z Chrasti u Chrudimi, který je zvolen na základě jeho rozsáhlosti, co se týče počtu a regionální různorodosti. Archiv obsahuje i smuteční oznámení datovaná před rokem 1872, avšak kvantitativní výzkum rozsahu, který tyto dokumenty pokrývají, není možné provést z důvodu nedostatečného počtu dochovaných kusů. Během průběhu výzkumu autorka zjišťuje, že archiv Miroslava Kelemana neobsahuje dostatečné množství vzorků v časovém rozsahu 1872–1940. Z tohoto důvodu oslovuje Státní okresní archiv Pardubice, který jí umožňuje využít potřebný materiál, který je v jeho sbírkách k dispozici.

2.3 Cílové skupiny

Cílové skupiny jsou děleny podle výstupu. Prvním plánovaným výstupem práce je katalog prezentující smuteční oznámení v rozsahu let 1872–2022. Pro tento výstup je cílovou skupinou široká i odborná veřejnost, zabývající se o vývoj smutečních oznámení na území České republiky. Od výstupu se očekává přínos v oblastech kultury, historie, pohřebnictví, sociologie a antropologie.

Pro druhý plánovaný výstup, navržení autorských šablon, jsou primární cílovou skupinou potenciální distributoři smutečních oznámení, tedy pohřební služby, kterým autorka nabídne své autorské šablony smutečních oznámení s cílem nikoli ziskovým, ale s cílem rozšíření aktuální nabídky o nové koncepty odpovídající současné době. Sekundární, avšak z pohledu autorky primární skupinou, jsou pozůstalí neboli odběratelé smutečních oznámení, klienti pohřebních služeb. V zájmu autorky je vytvořit šablony, které budou koncipovány tak, aby nebyly nijak technicky či finančně náročné na výrobu ze strany pohřební služby.

Disertační práce související s výzkumem historie smutečních oznámení a tvorbou tiskoviny může také přinést přínos společnosti a veřejnosti jako celku. Studie historie smutečních oznámení může přispět k většímu povědomí o kulturních tradicích a hodnotách souvisejících se smrtí a pohřebními obřady. Tím se může posílit vzájemné porozumění a respekt vůči různým způsobům vyjadřování a oslavování života zesnulých.

3. TEORETICKÝ RÁMEC

Teoretický rámec práce obsahuje tři pilíře, kterým je z pohledu autorky potřeba věnovat se. Teoretický rámec je nepostradatelnou složkou disertační práce, která obsahuje cenné informace, využívané v průběhu celého výzkumu.

3.1 Kulturní a náboženský přehled

Tento přehled nabízí poznatky spojené s procesem posledního rozloučení a také nastiňuje, jak bylo k dokumentům posledního rozloučení přistupováno dříve a jak je k těmto dokumentům přistupováno v současnosti. Je důležité uvědomit si, že proces posledního rozloučení je silně spjat s náboženstvím, jehož postavení ve společnosti procházelo různým vývojem na základě kulturního a společenského aspektu. V průběhu definovaných 150 let proběhlo několik zásahů do české historie, které náboženství a jeho vliv na rituály posledního rozloučení ovlivnily.

Kulturní a náboženský přehled je tak nepostradatelnou složkou, která pomáhá rozklíčovat pozadí doby, jež ovlivňovalo grafické a technické zpracování dokumentů posledního rozloučení. Autorka zde čerpá data z literatury věnované historii české společnosti, historii náboženství na území dnešní České republiky a vývoji pohřebních rituálů.

3.2 Typografický přehled

Typografický přehled, zabývající se typografickými klasifikačními skupinami Jana Solpery a sazbou ve smutečních oznámeních, nese značný vědecký přínos pro hlubší pochopení estetických, komunikačních a emocionálních aspektů těchto dokumentů. Přináší nové perspektivy pro zkoumání vztahu mezi typografií a vyjádřením smutku.

Typografický přehled autorce slouží jako manuál pro studium typografie smutečních oznámení, ve kterém zkoumá četnost užívání klasifikačních skupin v rámci akcidence a sazby. Autorka zde čerpá data z literatury věnované grafickému designu, sazbě a typografii.

3.3 Technologický přehled

Význam technologického přehledu se zaměřuje na vývoj tisku, tiskových technik a média papír. Představuje nezastupitelný nástroj pro hlubší pochopení a interpretaci vizuálního zpracování těchto dokumentů. Cílem tohoto přehledu je přinést komplexní pohled na vývoj technických a materiálových aspektů tiskové produkce v různých časových etapách a jeho potenciální dopad na design a estetiku smutečních oznámení. Technologický přehled pomáhá odhalit kontinuitu a diskontinuitu ve vývoji tisku a tiskových technik. Identifikace období, kdy docházelo k výrazným změnám, může vést k pochopení proměnlivých trendů ve vývoji designu a vizuální komunikace smutečních oznámení.

Technologický přehled, zaměřený na vývoj tisku, tiskových technik a média papíru, poskytuje významný teoretický rámec pro hlubší porozumění vizuálnímu zpracování a designu smutečních oznámení. Díky tomu můžeme lépe odhalit vazby mezi technickými inovacemi, designovými rozhodnutími a emocionálním významem těchto dokumentů v různých historických obdobích. Data pro technologický přehled čerpá autorka z literatury věnované historii tiskových technik, vývoji tisku a tiskáren, taktéž papíru a historii papíren na současném území České republiky.

4. ČÁST DESKRIPTIVNÍ A ANALYTICKÁ

Tato část je věnována výzkumu archivu a dotazníkovému šetření. Předmětem výzkumu je struktura, technologie, typografie a vývoj grafického zpracování smutečních oznámení v průběhu 150 let na území České republiky. Zkoumané dokumenty byly shromážděny převážně v Pardubickém kraji Miroslavem Kelemanem a Státním krajským archivem Pardubice. Objevují se zde však i příklady z Kolína, Olomouce či Ostravy. Autorka na dokumentech zkoumá jednotlivé prvky, jejichž data zaznamenává do databáze, kterou následně podrobuje kontingenčním tabulkám. Na základě výsledných údajů dospívá k závěrům, které jí pomáhají separovat 150 vybraných dokumentů podle roku vzniku a prezentovat tak vývoj zpracování smutečních oznámení vycházející ze zkoumaného vzorku. Poté je těchto 150 dokumentů

digitalizováno a podrobněji zkoumáno ve spojení s kulturním, historickým, typografickým a technologickým kontextem s cílem identifikovat faktory a fáze procesu vývoje smutečních oznámení, které významně ovlivnily jejich zpracování a vizuální podobu. Disertační práce také zahrnuje dotazníkové šetření, zaměřené na názory a vnímání současné společnosti směrem k dokumentům smutečního oznámení, které s výsledky kontingenčních tabulek a teoretickým základem pomáhá autorce při tvorbě autorských šablon, které následně distribuuje pohřebním službám.

4.1 Zvolené přístupy zpracování

Tato výzkumná část je rozdělena do šesti etap, během kterých jsou aplikovány různé diverzifikované metody za cílem dosažení co nejkvalitnějšího řešení a výsledku.

4.1.1 Etapa 1 – Sběr dat pro teoretický základ

4.1.2 Etapa 2 – Průzkum a dokumentace archivů

4.1.3 Etapa 3 – Výzkum struktury dokumentů

4.1.4 Etapa 4 – Definování faktorů a etap vývoje smutečního oznámení

4.1.5 Etapa 5 – Dotazníkové šetření

4.1.6 Etapa 6 – Tvorba autorských řešení smutečního oznámení na základě výzkumu, realizace a distribuce

V první etapě sbírá autorka potřebné literární a obrazové podklady pro nejen teoretický rámec práce, který bude zároveň inspirativním a výchozím bodem pro praktickou část. Sbíraná data zahrnují publikace věnující se kulturnímu a náboženskému přehledu v České republice, vývoji pohřebních rituálů, grafickému designu, sazbě a typografii, sémiotice a náboženské ikonografii, historii a vývoji tiskových technik a papíru. Sběr dat zahrnuje také zapůjčení části archivu smutečních oznámení Miroslava Kelemana z Chrasti u Chrudimi a studium vzorku Státního okresního archivu Pardubice. Součástí sběru dat jsou také rozhovory s Lenkou Vánkovou (Cesta domů) z prostředí paliativní péče a se sběratelem Miroslavem Kelemanem.

Druhá fáze výzkumu se zaměřuje na výzkum archivů smutečních oznámení. Pro dosažení přehledného celku, který prezentuje vývoj smutečních oznámení, vytváří autorka databázi zkoumaného vzorku, ze které následně provádí separaci dokumentů na základě výsledků kontingenčních tabulek z databáze. Na základě kritérií, jako je charakter nosného média, struktura, provedení rámu, rozsah textu,

přítomnost zdobení, náboženské motivy (pokud existují), sazba a typografie, autorka separuje 150 příkladů smutečních oznámení, které reprezentují rok výroby.

Třetí fáze výzkumu se zaměřuje na separovaných 150 dokumentů, na kterých autorka detailně zkoumá již zmíněná kritéria použita pro separaci: charakter nosného média a jeho struktura, ztvárnění rámu, textový rozsah, zdobení (v případě jeho přítomnosti), přítomnost náboženského motivu, typ sazby a užívání typografických klasifikačních skupin v nápisech a sazbě. Kontinuálně se autorka věnuje také sémiotice a (křesťanské) ikonografii. Vyzdvihuje nejčastěji užívané motivy a definuje jejich význam. Tato etapa je v rámci výzkumu důležitým prvkem, který autorce pomáhá porozumět obsahu zkoumaných dokumentů. Zmíněných 150 separovaných dokumentů autorka následně prezentuje v katalogu „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“ jež je prvním praktickým výstupem disertační práce.

Na základě poznatků z teoretického rámce a výsledků kontingenčních tabulek autorka ve čtvrté etapě rozděluje 150 let historie do několika etap, ve kterých bylo výrazně ovlivněno vizuální zpracování smutečních oznámení. Při zkoumání každé etapy jsou brány v úvahu kulturní, náboženské, technologické a typografické aspekty.

Dotazníkové šetření je určeno pro praktickou část, kdy slouží jako inspirace a pochopení požadavků současné společnosti. Otázky jsou zaměřené na to, zda se respondenti setkali s dokumenty starší datace, jak respondent vnímá smuteční oznámení (asociace vizuální ale také v rámci procesu posledního rozloučení), kde se s těmito dokumenty setkává, zda někdy musel dokumenty a jejich realizaci řešit a kde by případně produkci řešil, co by podle respondentů smuteční oznámení mělo a nemělo obsahovat a kolik by byl ochoten do dokumentu investovat.

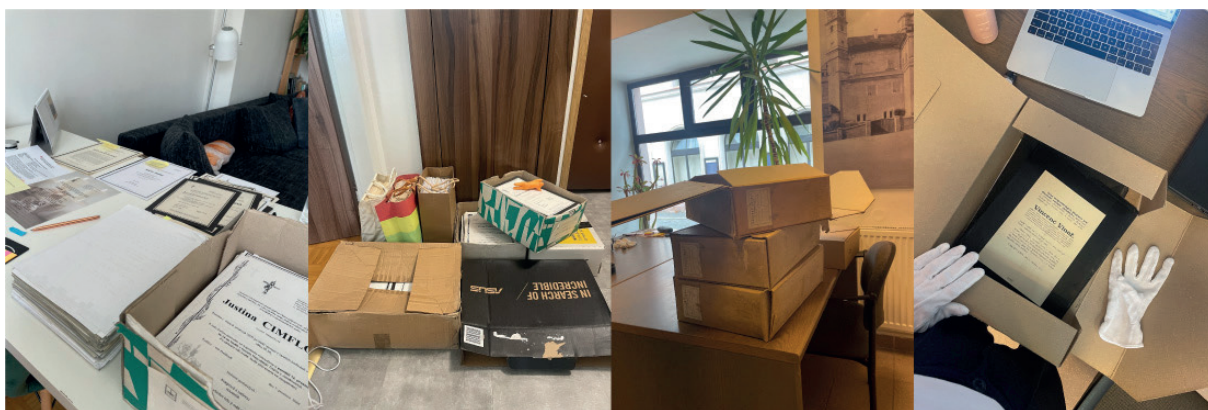
Šestá etapa představuje druhou praktickou část této studie, ve které autorka se zabývá autorským řešením zpracování smutečních oznámení. Vychází z poznatků teoretického rámce a výzkumu, na jejichž základě vytváří vlastní motivy, inspirované historickými motivy a koncepcí. Svým zpracováním se zaměřuje na řešení nízké kvality současné nabídky, projevující se v typografických chybách či kopiích motivů, jež ztratily kvalitu a často i detaily. Autorka se zabývá také technickým zpracováním a distribucí. Autorka apeluje na skutečnost, že ke grafickému zpracování šablon přistupuje komerčně, za cílem oslovení široké veřejnosti, která je předmětem zkoumání cílových dokumentů ve výzkumné části. Taktéž je třeba zohlednit technickou část tvorby šablon, kdy je autorka omezena programem pro realizaci a dovedností následujících realizátorů předpřipravených šablon.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 ÚVOD

Praktická část studie se skládá ze dvou navazujících dílčích úkolů. V první části se autorka zaměřuje na obsah zkoumaných archivů a na základě výsledků kontingenčních tabulek z autorkou vytvořené databáze vytváří kolekci 150 smutečních oznámení, které reprezentují jednotlivé roky jejich vzniku. Tato kolekce je následně prezentována ve 154stránkovém katalogu.

S využitím vytvořené databáze a výsledků kontingenčních tabulek autorka analyzuje zaznamenané dokumenty podle nejčastěji se opakujících prvků a vybírá reprezentativní vzorky. Při výběru se zohledňuje gramáž papíru, šířka rámu, použitá dekorace, náboženské motivy, rozsah textu a klasifikace typografických tříd pro nápisy a sazbu. Výchozí dokumenty pro zaznamenání dat pro tuto analýzu byla poskytnuta Státním okresním archivem v Pardubicích, kde jsou zkoumány vzorky převážně z Pardubického kraje v časovém rozsahu 1872–1940. Dále byla poskytnuta data soukromým sběratelem panem Miroslavem Kelemanem z Chrasti u Chrudimi. Sběrka Miroslava Kelemana se na počátku jevila jako regionální vzorek, avšak dokumenty v této sbírce pochází z různých krajů České republiky. Proto nelze tvrdit, že ucelená kolekce 150 smutečních oznámení prezentuje pouze regionální vzorek. Cílem této sbírky je představit čtenářům dokumenty, se kterými by se obvykle neseťkali, seznámit je s historickými přístupy k těmto dokumentům a poskytnout celkový pohled na vývoj grafického zpracování smutečních oznámení v České republice během 150 let vycházející ze zkoumaného vzorku.

Obr. 2.: Ukázka objemu materiálu uděleného k dispozici

Druhá část praktické části studie se zaměřuje na současnost a budoucnost smutečních oznámení. Na základě studia archivů, teoretického rámce, vytvořené kolekce, výsledků kontingenčních tabulek a dotazníkového šetření autorka vypracovává vlastní autorské šablony smutečních oznámení, které následně nabízí pohřebním službám v České republice. Cílem autorky je rozšířit a aktualizovat nabídku šablon smutečních oznámení dostupných v pohřebních službách. Na základě výsledků dotazníkového šetření, kde 52,6 % respondentů vyjádřilo zájem o tento zdroj dokumentů, a potvrzení ze studia archivů, kde převážná většina zkoumaných dokumentů uvádí pohřební službu, která je zpracovala, se autorka rozhodla pro distribuci prostřednictvím pohřebních služeb.

Nové šablony jsou přizpůsobeny technickým zkušenostem pohřebních služeb a jsou realizovány ve formátu doc., programu Windows Word. Pohřební služby následně obdrží šablony spolu s balíčkem písem a základním (typografickým/tiskovým) manuálem pro jejich použití. Zpětná vazba oslovených pohřebních služeb na nabídku je pozitivní a nový sortiment je vítán.

5.2 METODOLOGIE

Výzkum se skládal z šesti etap. *Etapa 1 – Sběr dat pro teoretický základ*, ve kterém autorka shromáždila textové a obrazové dokumenty (odborná literatura, strukturovaný a nestrukturovaný rozhovor, smuteční oznámení). Následovala *Etapa – Průzkum a dokumentace archivů*, ve které autorka vytvořila databázi zkoumaného vzorku, kterou následně podmiňovala kontingenčním tabulkám. Na základě výsledků kontingenčních tabulek separovala 150 příkladů smutečních oznámení, každý prezentující daný rok vzniku, které následně prezentuje v katalogu „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“. Ve třetí etapě se autorka věnovala výzkumu struktury dokumentů. Zkoumána byla gramáž papíru, rám, pozadí, zdobné prvky smutečních oznámení a jejich symbolika, typografie, sazba a charakter nosného média. *Etapa 4 – Definování faktorů a etap vývoje smutečního oznámení* se věnovala rozdělení 150 let historie do čtyř etap, ve kterých bylo výrazně ovlivněno zpracování zkoumaných dokumentů. Podkladem této etapě byl teoretický rámec a vzniklá kolekce 150 kusů dokumentů.

Etapa 5 – Dotazníkové šetření byla do práce zařazena za cílem pochopení požadavků a vnímání smutečních oznámení současnou veřejností. Výsledky odpovědí 230 respondentů byly přínosné pro následující etapu. *Etapa 6 – Tvorba autorských řešení smutečního oznámení na základě výzkumu, realizace a distribuce* je završením

disertační práce, ve které se odráží poznatky a výsledky nasbírané v průběhu výzkumu. Autorka v této etapě nerealizovala pouze šablony, ale řešila také distribuční stránku procesu.

Sběr dat byl zahájen pro teoretickou část, která zahrnuje literární zdroje, a také pro praktickou část, která je zaměřena na obrazové materiály. Autorka provedla kvantitativní výzkum v archivu Miroslava Kelemana, kde jí bylo k dispozici uděleno 10 161 dokumentů. Na základě předem stanovených kritérií autorka zaevidovala do databáze 6 914 dokumentů. Poté doplnila tuto databázi vzorkem dokumentů ze Státního okresního archivu Pardubice, čímž se celkový počet zkoumaných dokumentů v databázi zvýšil na 7 023. V databázi autorka přiřadila hodnoty zkoumaným kategoriím jako je gramáž papíru, aplikace pozadí, šíře rámu, zdobení, typ zdobení, přítomnost náboženských motivů, rozsah textu, sazba, počet fontů, nápisové písmo a sazební písmo.

Databáze následně sloužila jako základní zdroj dat pro vytvoření kontingenčních tabulek. Tyto tabulky pak sloužily k získání dat pro vytvoření kompletní kolekce 150 příkladů smutečních oznámení, které jsou reprezentativní pro jednotlivé roky vzniku a prezentují 150 historie. Výsledky z kontingenčních tabulek, spolu s teoretickým základem, byly dále použity pro definování čtyř časových etap během zkoumaného období 150 let, které přinesly významné změny ve zpracování a přístupu k těmto dokumentům. Výsledky kontingenčních tabulek, spolu s databází a vytvořenou kolekcí 150 smutečních oznámení, byly doplněny dotazníkovým šetřením a sloužily jako podklad a inspirace pro tvorbu autorských šablon.

5.3 VÝSLEDKY

Následující část představuje výsledky výzkumu a praktické výstupy.

5.3.1 Výsledky výzkumu archivů a definování etap

Prvním prezentovaným výsledkem jsou informace o zkoumaných archivech, vytvořené databázi a výsledky kontingenčních tabulek z databáze.

Archiv Miroslava Kelemana

celkové množství vzorku k dispozici: 10 161

celkové množství duplikátů: 620

celkové množství zaevidovaného vzorku: **6 914**

Státní okresní archiv Pardubice:

celkové množství vzorku k dispozici: 3 692 / 4 šanony

celkové množství duplikátů: -

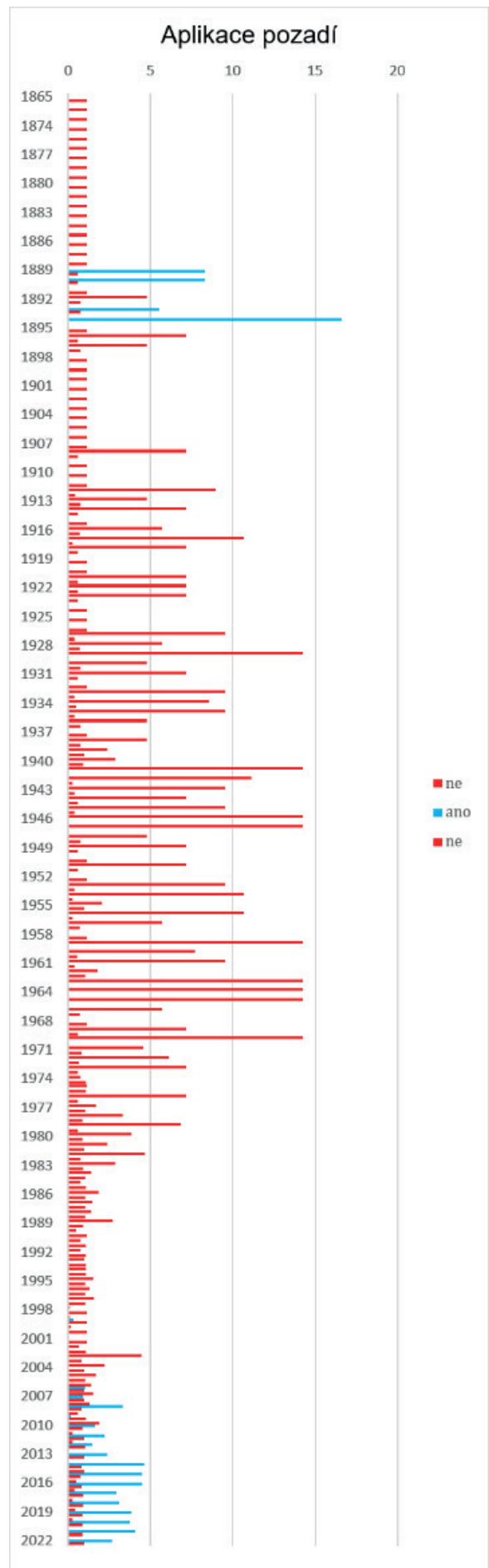
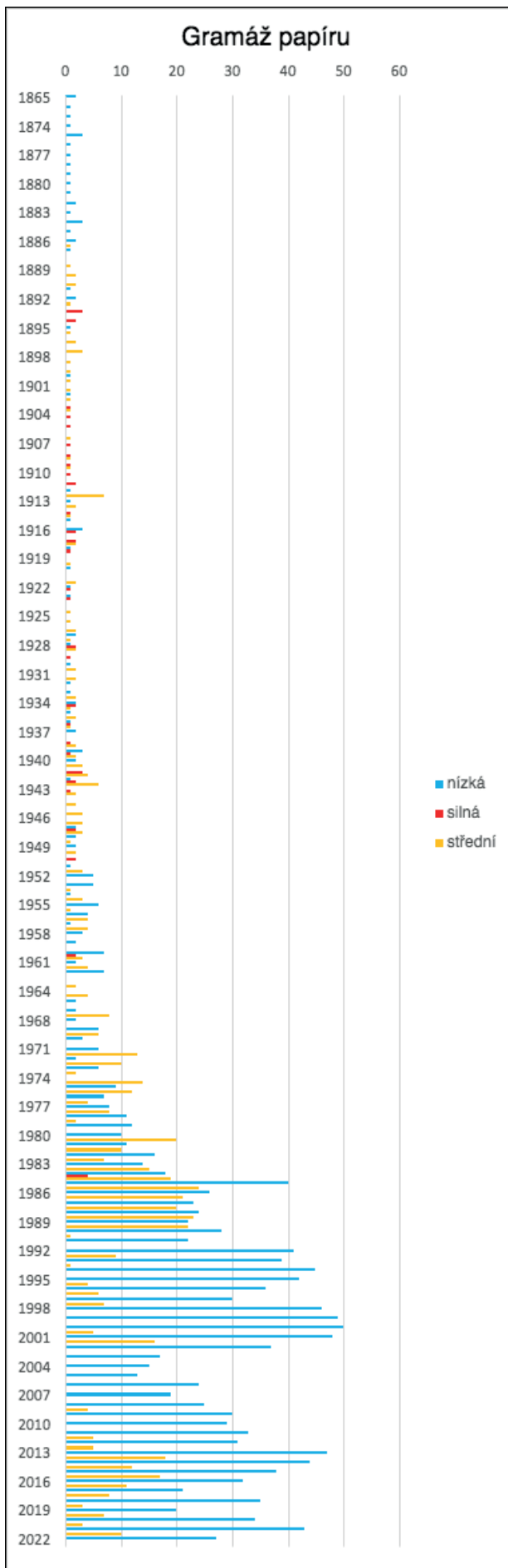
celkové množství zaevidovaného vzorku: 109

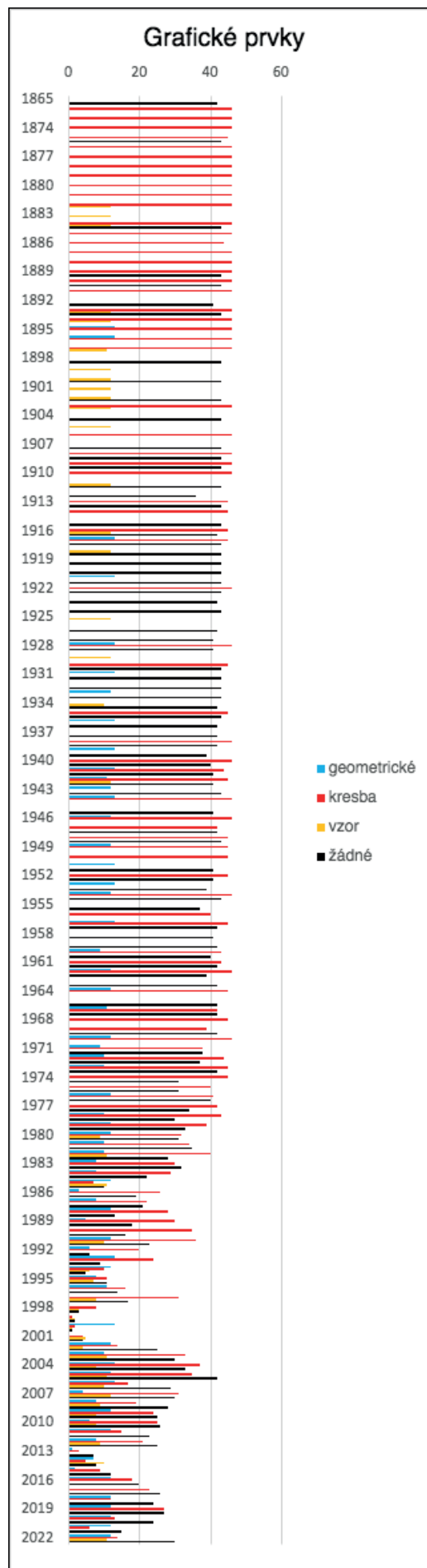
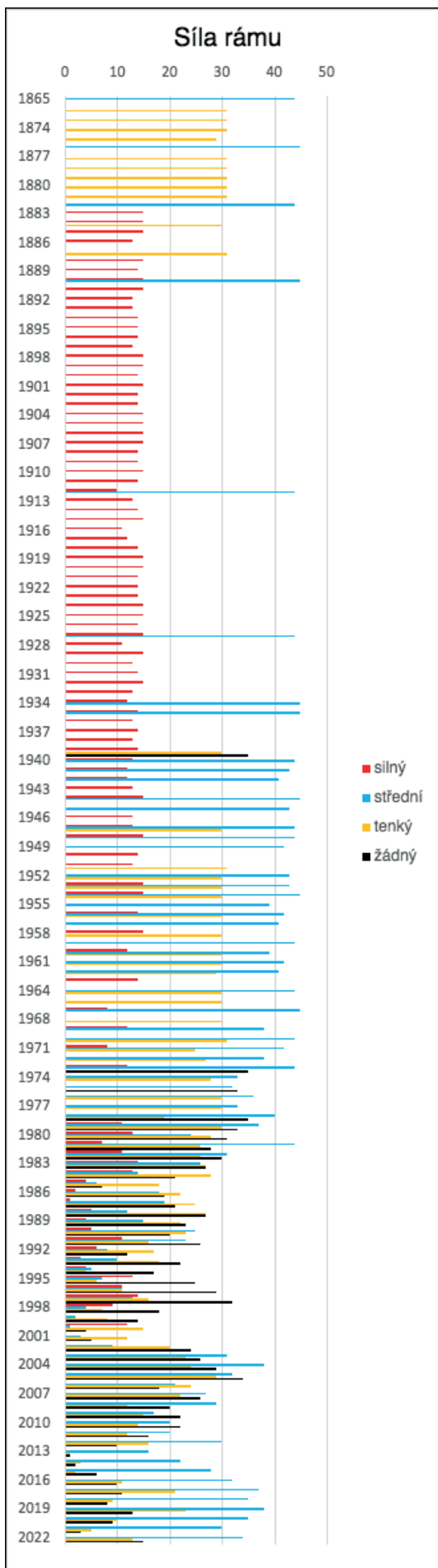
celkové množství zaevidovaného vzorku do databáze: 7023

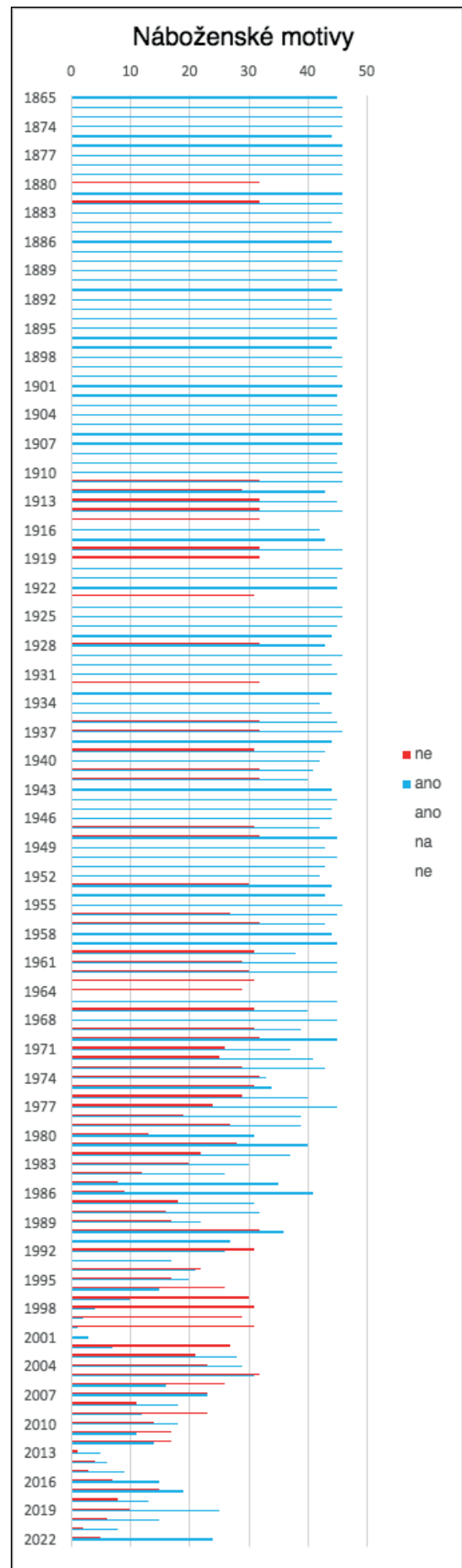
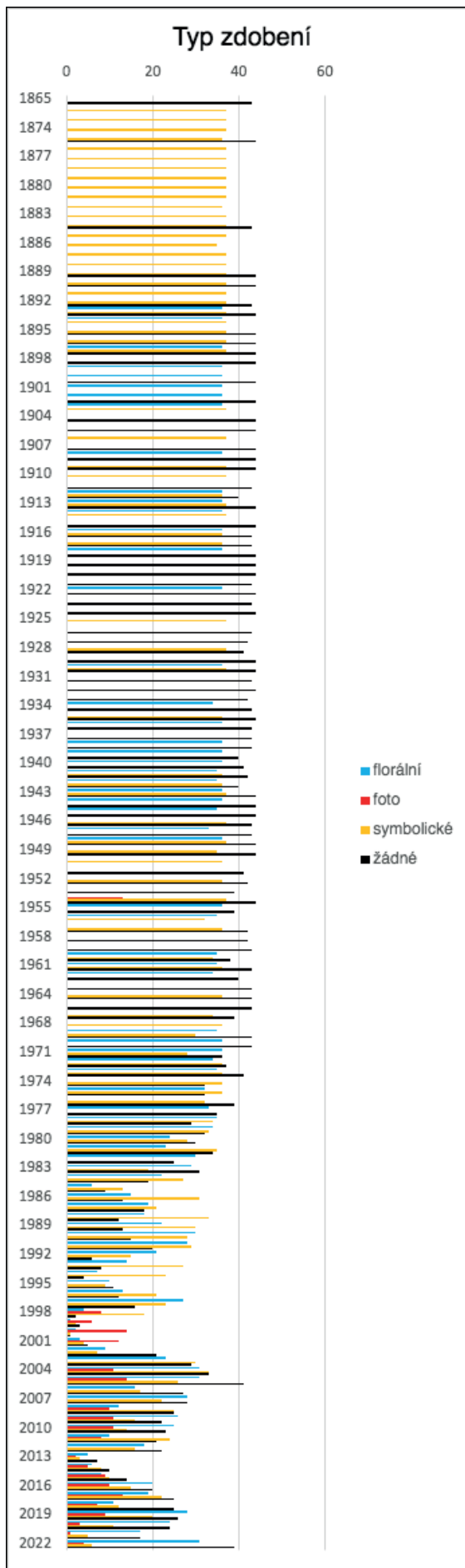
Archiv Miroslava Kelemana obsahoval vzorky tiskáren napříč Českou republikou. Mezi zastoupenými tiskárnami/pohřebními službami byly například: Pohřební ústav Adolfa Nováka v Litomyšli – tisk Josef Dostál (1929), Tiskárna Josefa Moravce v Heřm. Městci (1942), Pohřební ústav hl. města Prahy (1941), Tiskárna Vydavatel. družstva Nové město na Moravě (1949), Pohřební služba KS Poděbrady – tisk Středočeské tiskárny (1976), Pohřební služba města Ostravy (1986), Pohřební služba Pieta Pardubice (1993), Pohřební ústav Josef Cemper a syn – Skuteč (2003), Pohřební služba Kolín (2013) a další. Proto lze usoudit, že se jedná o vzorek republikový, nikoli lokální či krajský.

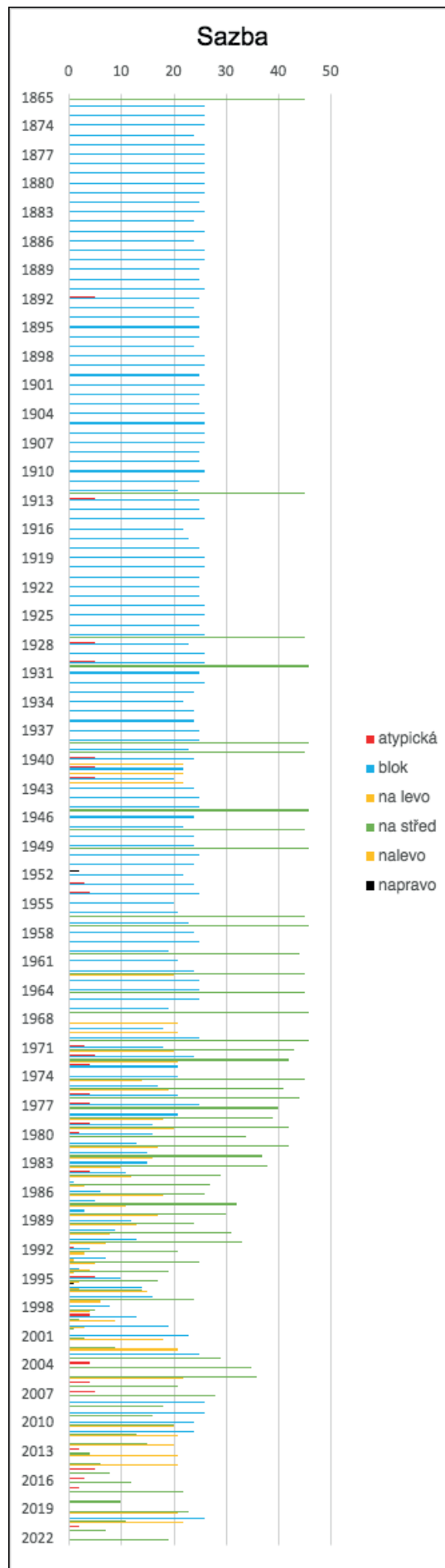
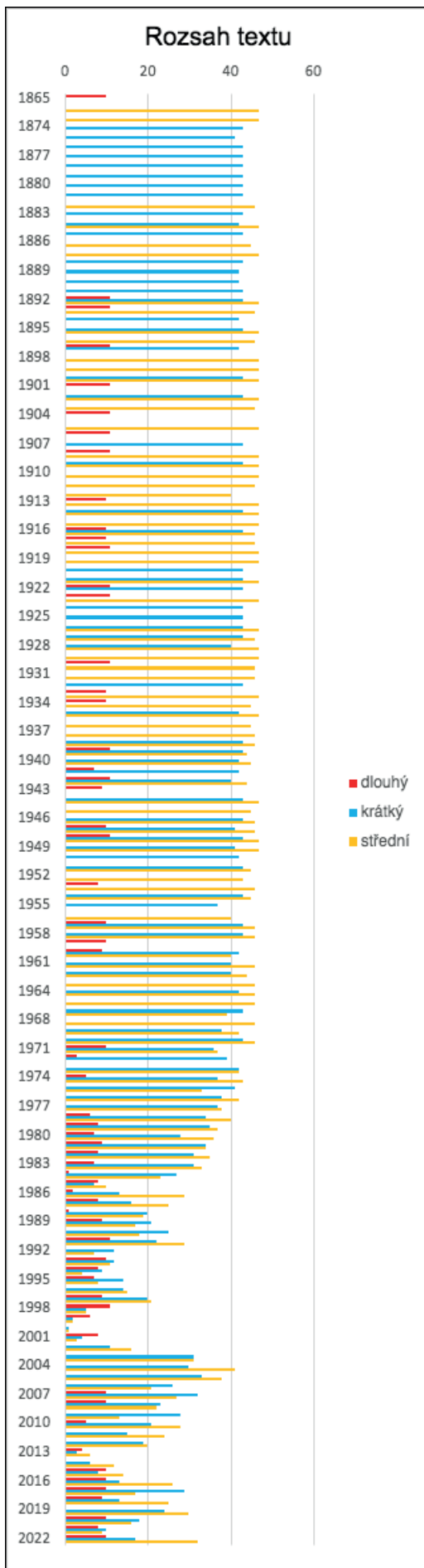
DATABÁZE ARCHIVU MIROSLAVA KELEMANA, © SILVIE JAKUBKOVÁ											
DATA	papír: silná (300–200) / střední (170–140) / nízká (100–80) gramáž	pozadí: ano / ne	síla rámu: silný (7–3,9 cm) / střední (3,8–1,5 cm) / tenký (1,4–0,2 cm) / žádný	zdobení rámu: kresba / vzor / geometrické / žádné	dekorace: florální / symbolické / žádné / foto	náboženské motivy: ano / ne	rozsah textu: krátký (do 60 slov) / střední (do 110 slov) / dlouhý (110 a více)	sazba: atypická / nalevo / na střed / napravo / do bloku	počet fontů: 1 / 2 / 3 / více	písmo akcidenční klasifikace 1–11	písmo sazební: Československá klasifikace 1–11
1945	střední	ne	střední	žádné	florální	ano	střední	na střed	2	9	1
1945	střední	ne	střední	žádné	florální	ano	střední	blok	1	3	3
1944	střední	ne	střední	geometrické	žádné	ano	střední	blok	1	6	6
1942	silná	ne	silný	geometrické	žádné	ano	krátký	blok	1	9	9
1934	silná	ne	silný	vzor	florální	ano	střední	blok	2	4	2
1941	střední	ne	střední	žádné	žádné	ano	krátký	blok	2	7	6
1943	střední	ne	silný	geometrické	florální	ano	dlouhý	blok	1	1	1
1929	silná	ne	silný	vzor	žádné	ano	střední	blok	2	9	1
1938	silná	ne	silný	kresba	florální	ano	střední	blok	1	1	1
1934	silná	ne	silný	vzor	florální	ano	dlouhý	blok	1	5	5
1939	silná	ne	silný	geometrické	florální	ano	dlouhý	blok	2	9	1
1912	střední	ne	silný	žádné	florální	ano	střední	blok	2	4	2
1928	silná	ne	silný	geometrické	žádné	ne	krátký	blok	2	9	2
1922	silná	ne	silný	kresba	florální	ano	dlouhý	blok	1	1	1
1942	střední	ne	silný	kresba	symbolické	ano	střední	blok	1	8	8
1908	silná	ne	silný	kresba	florální	ano	dlouhý	blok	2	8	2
1923	silná	ne	silný	žádné	žádné	ne	střední	blok	2	4	1
1954	střední	ne	silný	kresba	symbolické	ano	střední	blok	1	1	1
1947	střední	ne	silný	kresba	florální	ano	krátký	blok	1	1	1
1942	silná	ne	silný	vzor	florální	ano	krátký	blok	2	5	6
1941	silná	ne	silný	kresba	florální	ano	dlouhý	blok	2	5	1
1941	silná	ne	silný	kresba	symbolické	ano	dlouhý	blok	2	5	1
1942	střední	ne	silný	kresba	florální	ano	střední	blok	1	3	3
1946	střední	ne	silný	kresba	symbolické	ano	krátký	blok	2	5	1
1941	střední	ne	silný	kresba	symbolické	ano	dlouhý	blok	2	9	1
1942	střední	ne	střední	geometrické	žádné	ano	dlouhý	atypická	2	5	2
1943	silná	ne	silný	geometrické	symbolické	ano	dlouhý	blok	2	5	1
1941	silná	ne	silný	geometrické	florální	ano	dlouhý	atypická	2	5	7
1928	silná	ne	silný	kresba	symbolické	ano	střední	atypická	2	4	2
1934	střední	ne	silný	vzor	florální	ano	dlouhý	blok	1	1	1
1949	střední	ne	střední	geometrické	žádné	ano	střední	blok	1	3	3
1960	střední	ne	střední	geometrické	žádné	ano	dlouhý	blok	1	1	1
1896	střední	ne	silný	kresba	symbolické	ano	střední	blok	2	4	3
1941	střední	ne	střední	žádné	žádné	ne	krátký	blok	1	2	2
1957	střední	ne	střední	geometrické	žádné	ne	dlouhý	blok	2	5	1
1931	střední	ne	silný	geometrické	žádné	ano	střední	blok	2	5	2
1936	střední	ne	silný	geometrické	florální	ano	střední	blok	2	4	1
1951	střední	ne	silný	geometrické	žádné	ano	krátký	blok	1	1	1

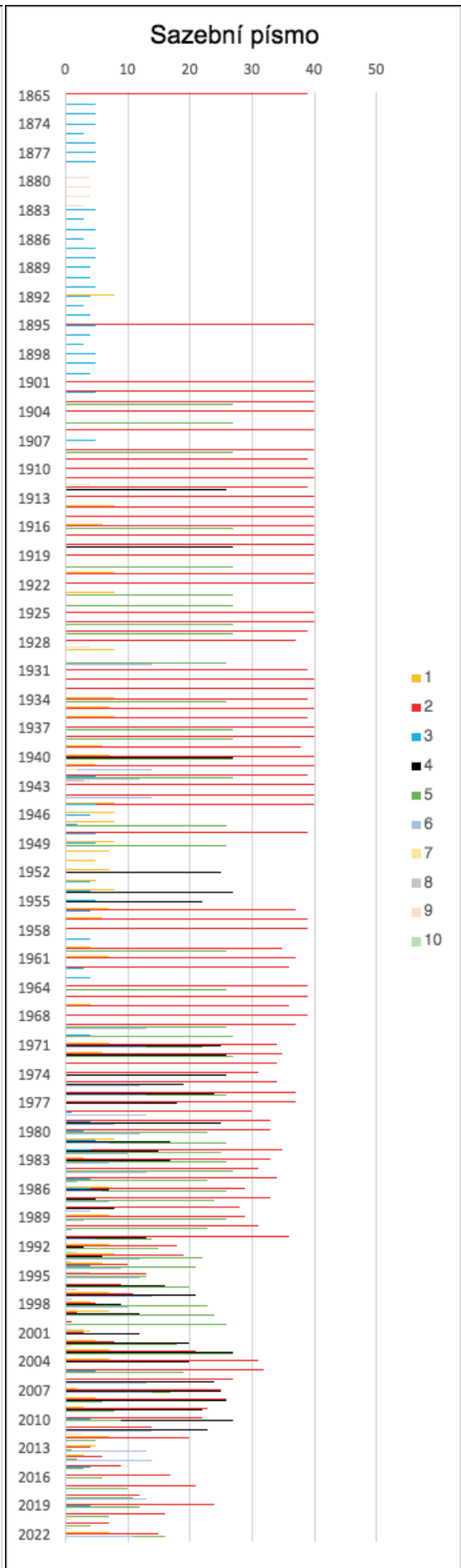
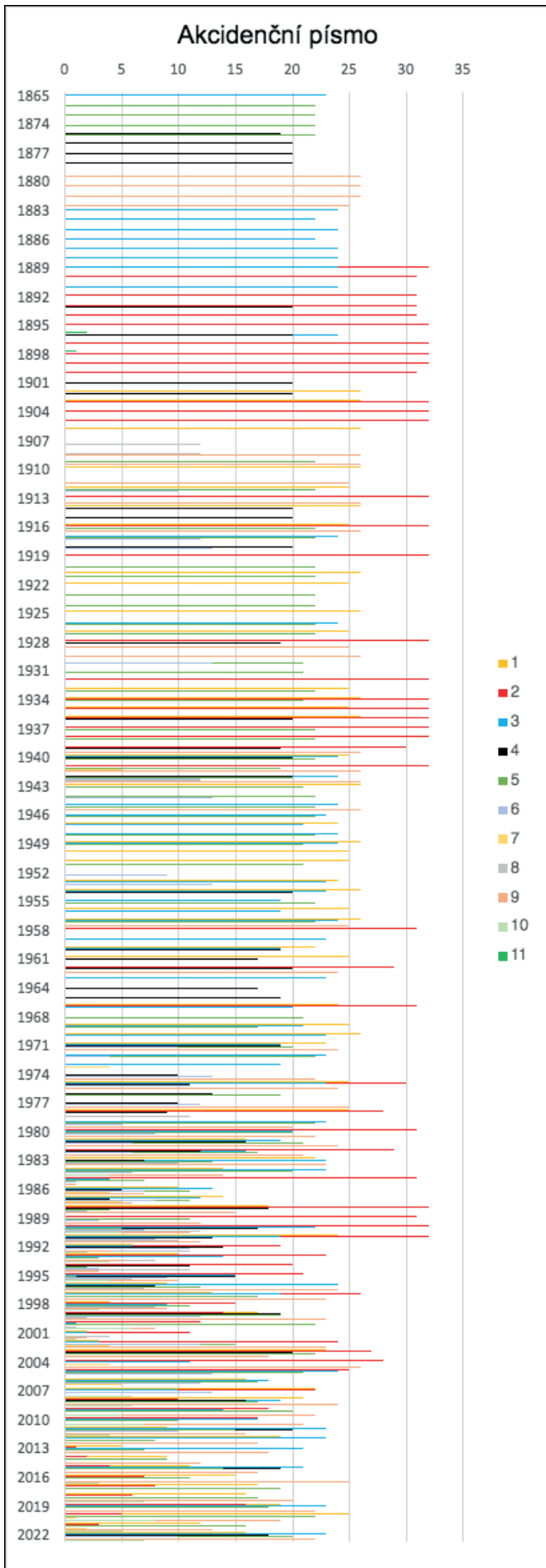
Obr. 3.: Ukázka evidence dat do databáze

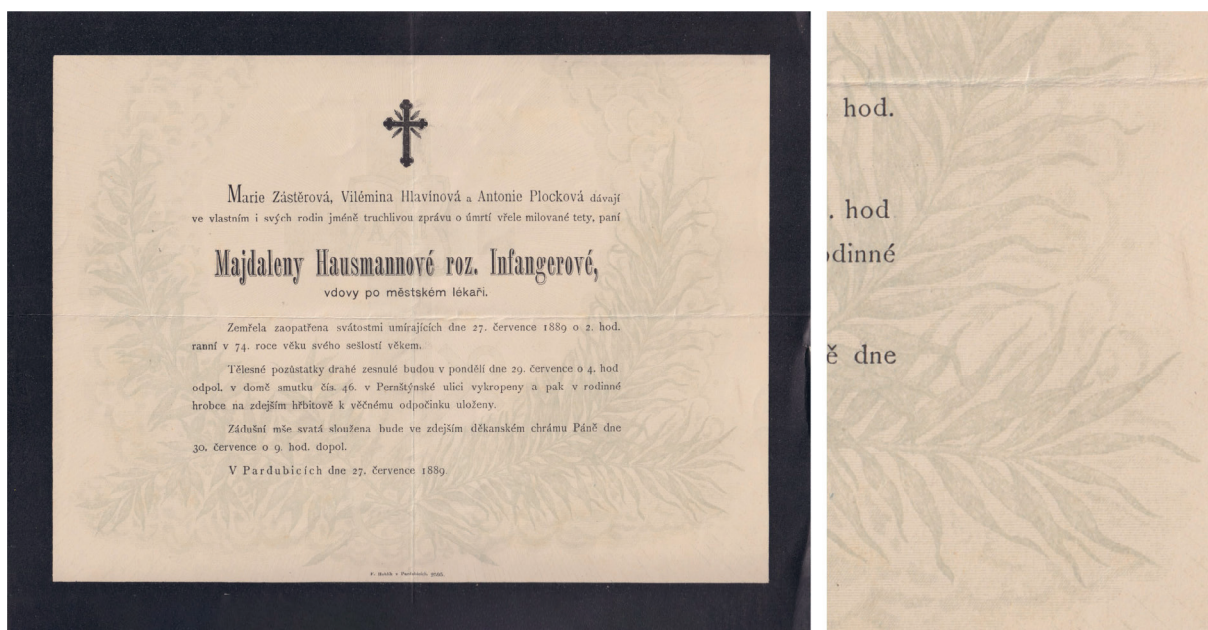
Graf 1: Gramáž papíru; Graf 2: Aplikace pozadí ve formátu; Graf 3: Síla rámu; Graf 4: Grafické prvky; Graf 5: Typ zdobení; Graf 6: Přítomnost náboženských motivů; Graf 7: Rozsah textu; Graf 8: Typ sazby; Graf 9: Akcidenční písmo (skupina); Graf 10: Sazební písmo (skupina)

V průběhu zkoumaných 150 let dochází k významným změnám gramáže papíru v souvislosti s technologickými možnostmi zpracování smutečních oznámení. Z dokumentů pocházejících z období 70. až 90. let 19. století se dochovaly exempláře s velmi nízkou gramáží, přibližně 60–70 g/m². V 90. letech 19. století dochází k postupnému zvyšování gramáže papíru v důsledku nových požadavků na zpracování smutečních oznámení. Objevují se hlubotiskové prvky a soutisky, což vyžaduje použití papíru s vyšší gramáží, který je schopný udržet svou strukturu a kvalitu během výrobního procesu. V první polovině 20. století dominují dokumenty s vyšší gramáží v rozmezí 200–250 g/m², často doplněné hlubotiskovými ilustracemi, které zdůrazňují nebo vykreslují černý rám na oznámeních. Ve druhé polovině 20. století dochází ke snížení gramáže, která se postupně ustaluje na současných nejčastějších 80 g/m² (kancelářský papír). Autorka zaznamenala nejvýraznější sjednocení gramáže v 90. letech, kdy se gramáž papíru přizpůsobuje rozmachu masové distribuce kancelářských tiskáren. V prvních letech 21. století jsou pozorovány pokusy o opětovné zvýšení gramáže, objevují se dokumenty s gramáží 150–180 g/m². Tyto dokumenty však neobsahují žádné hlubotiskové prvky, pouze aplikaci pozadí nebo speciální barevné nátěry (zlaté/stříbrné). Na základě analýzy kontingenčních tabulek a výsledků dotazníkového šetření, kde se 24,8 % respondentů (nejpočetnější odpověď z 230 respondentů) shodlo, že by byli ochotni investovat 30 Kč a více do jednoho výtisku, lze očekávat nárůst gramáže (související s finanční náročností) a také větší využití technologických prvků, jako jsou speciální barevné nátěry nebo hlubotiskové aplikace.

Obr. 4.: Horní pás ukazuje detail dokumentu z roku 1900 o gramáži cca 100 g/m², spodní pás je detailem rámu dokumentu z roku 1925 o gramáži cca 200 g/m²

Aplikace pozadí ve formátu smutečních oznámení byla zařazena do průzkumu za cílem probádat vývoj v posledních dvaceti letech. Během průzkumu autorka dospěla k závěru, že zdobené pozadí, ať už ve formě fotografií s kýčovitým charakterem nebo s ilustrací, bylo hojně využíváno na smutečních oznámeních zhruba od roku 2010. Nicméně rok 2010 není rokem vzniku tohoto typu aplikace. V rámci průzkumu Státního okresního archivu Pardubice autorka vypožadovala, že aplikace grafických prvků do pozadí se zřídka užívala již v 80. letech 19. století.

Obr. 5.: Dokument z roku 1889 s detailem na aplikaci grafiky v pozadí

Během výzkumu se autorka také zaměřila na používání samotného formátu. Katalog, který je první částí praktické práce znázorňuje, že v průběhu historie byly používány formáty oznámení jak ve formátu na šířku, tak i na výšku. Pro období od roku 1872 byl typickým formátem formát na šířku. Tento formát byl hojně používán až do 10. let 20. století, kdy postupně ustupoval formátu na výšku. Formát na šířku pak ve zkoumaném vzorku definitivně mizí s koncem 70. let 20. století. Existuje několik důvodů, proč se v minulosti používal formát na šířku při tvorbě různých dokumentů, včetně smutečních oznámení. Text na širším formátu papíru byl snadněji čitelný, měl dostatek místa pro rovnoměrné rozložení textu a umožňoval pohodlné čtení bez nutnosti častého pohybu očí ve vertikálním směru. Formát na šířku tak nabízel větší komfort pro čtenáře. Tento formát také usnadňoval distribuci a vystavování oznámení. Roli hrálo také kulturní prostředí, kdy byl v některých kulturách a společnostech formát na šířku považován za tradiční a standardní pro různé dokumenty, včetně smutečních oznámení. Lidé se drželi těchto zavedených konvencí a nadále používali formát na šířku. Je však důležité si uvědomit, že tiskové technologie a preference lidí se časem mění. Při výzkumu

Státního okresního archivu Pardubice autorka vypožorovala praktický význam formátu na šířku v období let 1872 až 10. let 20. století, který souvisel s kulturním kontextem a dvojjazyčností spojenou s Rakousko-Uherskou monarchií. Tyto oznámení mají formát na šířku a jsou rozdělena na dvě poloviny. Textové sdělení je duplikováno a přeloženo do češtiny/němčiny. Tato pozorování naznačují praktickou stránku formátu na šířku spojenou s politickým děním doby vzniku. Dvojjazyčnost dokumentů se pak po vzniku První republiky ve zkoumaném vzorku objevuje zřídka až do 50. let 20. století.

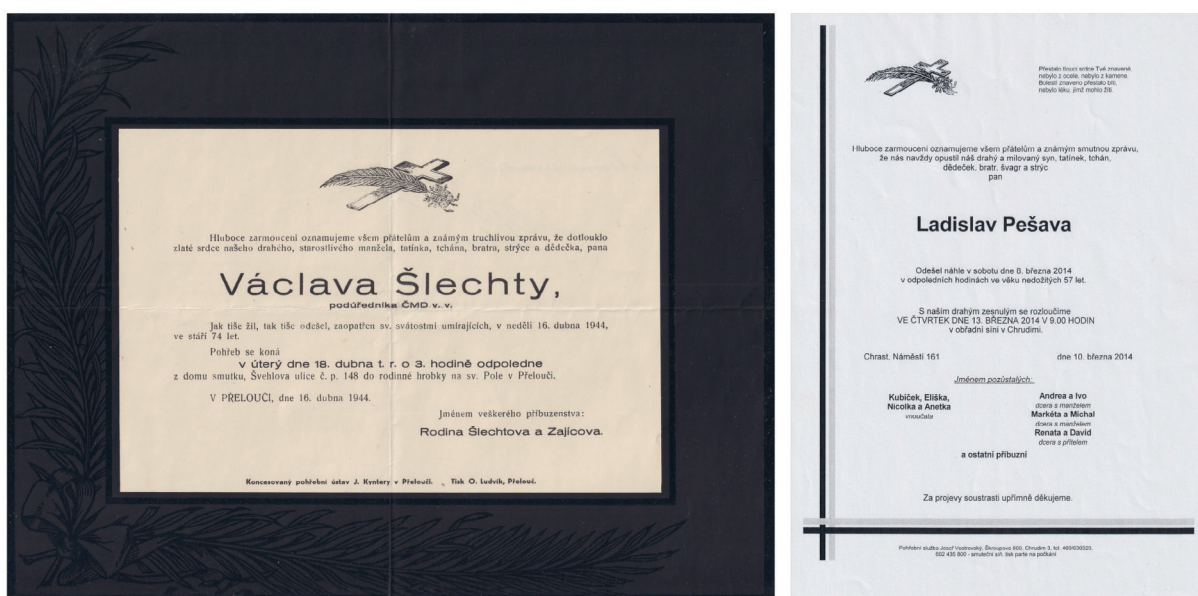

Obr. 6.: Dvojjazyčné smuteční oznámení, 1872

Aplikace pozadí a formát oznámení jsou důležitými prvky, které ovlivňují vizuální a komunikační stránku smutečních oznámení. Studium jejich vývoje a použití v průběhu času poskytuje cenné poznatky o proměnách ve zpracování těchto dokumentů. Zjištění autorky potvrzují, že změny ve využívání gramáže papíru, aplikace pozadí a formátu smutečních oznámení jsou spojeny s technologickým pokrokem, kulturním kontextem a preferencemi pozůstalých v dané době.

Z výzkumu plyne, že vývoj rámování smutečních oznámení není homogenní. Během 150 let jsme svědky různých šířek a forem zpracování rámu a je obtížné vyvodit

z této části výzkumu jednoznačné závěry. Významným prvkem je dominantní verze rámu s šířkou přesahující pět centimetrů, která se stala významným rysem smutečních oznámení od 90. let 19. století do 40. let 20. století. Během tohoto období se mění tvar a obsah rámu. Autorka v archivu zaznamenala použití zaoblených rohů rámu a změnu celkového formátu koncem 19. století. Na počátku 20. století pozoruje užívání aplikace hlubotiskových technik do plochy černého rámu. Postupem do poloviny 20. století dochází ke zdobnému zjednodušování těchto dokumentů a smuteční oznámení se stávají strohými, pokud jde o zdobnost masivního rámu, který je zpracován pouze černou barvou. Rámy se od 40. let 20. století postupně zúží a v 80. letech 20. století se začíná objevovat celková absence rámu. I když se jeví, že se česká společnost od masivních rámu distancuje, mezi 80. a 90. lety 20. století dochází ke krátkému oživení masivnějších černých ráků, které však s nástupem nového tisíciletí opět opouští prostor dokumentů. Smuteční oznámení zcela bez rámu se sice objevují v průběhu 150 let historie, avšak od druhé poloviny 70. let 20. století jejich oblíbenost masivně roste až do současnosti.

Obr. 7.: Srovnání dokumentů: 1944 vs. 2014

Grafické prvky byly zahrnuty do výzkumu s cílem zjistit, zda veřejnost preferuje strohost nebo zdobnost. Bylo zkoumáno, zda je vhodné používat obrazové prvky pro zjemnění obsahově náročných dokumentů. Grafické prvky se na smutečních oznámeních objevují od konce 19. století do první poloviny 20. století jako součást rámu nebo jako zdobné iniciály. Od druhé poloviny 20. století se grafické prvky staly samostatnými objekty, které nesou symboliku. Symbolické prvky se vyskytují v průběhu celého zkoumaného časového období. Naopak florální motivy, které nyní nejčastěji nahrazují náboženské motivy, se samostatně objevují až ve 20. století.

Ve zkoumaném období, zejména do poloviny 20. století, byla víra otevřeně projevoována. To se odráželo také na smutečních oznámeních, které často obsahovaly jak latinský kříž (západní církve), tak pravoslavný kříž (východní církve), nebo kalich na knize (Československá církev evangelická). Je důležité uvědomit si, že význam symbolů se může lišit v závislosti na kontextu, kultuře a konkrétním výkladu. Interpretace může být ovlivněna náboženskými, kulturními a osobními přesvědčeními. S nástupem komunistického režimu však došlo k útlumu užívání náboženských motivů ve funerálním prostředí a projevoování náboženského přesvědčení ve společnosti, jelikož bylo náboženství komunistickým režimem potlačováno. Pokles užívání náboženských motivů (oproti 1. polovině 20. století) začal být patrný zejména v 60. letech 20. století a pokračuje dodnes. Autorka paradoxně zaznamenává problém spočívající v používání náboženských motivů v současnosti. Kříž je totiž často používán na dokumentech i u osob, které nemají žádný vztah k náboženství, jelikož jej mnoho lidí považuje jako významný či signifikantní prvek smutečních oznámení (jak vyplývá z dotazníkové šetření). Je správné, aby byl například ateista, či osoba jiného než křesťanského náboženství, prezentován latinským křížem na v podstatě posledním veřejném dokumentu nesoucím jeho jméno? Autorka vnímá tento fakt jako další důvod, proč by se o tématu smrti ve společnosti nemělo tolik mlčet a proč bychom se neměli bát otevřeně mluvit o smrti.

Obr. 8.: Ukázky dokumentů nesoucí různá náboženská sdělení

Dalším zkoumaným prvkem byl rozsah textu ve smutečních oznámeních. Tento prvek byl zahrnut do výzkumu s cílem potvrdit si autorčinu predikci postupného úbytku textu. V průběhu výzkumu však autorka zjistila, že její názor byl zkreslený z důvodu, že se zpočátku seznámila se současnými dokumenty, které byly porovnávány

s historickými dokumenty, z větší míry vytvářeny pro veřejně známé a významné osobnosti z období komunistického režimu. V těchto dokumentech, které byly vystavovány institucemi a ne pozůstalými, docházelo k hojnému textovému doprovodu, který se týkal života a díla zesnulých. Výsledky získané z databáze ukazují, že nelze vyvodit závěry, které by naznačovaly výrazné používání velkého nebo minimálního množství textu v určitém období.

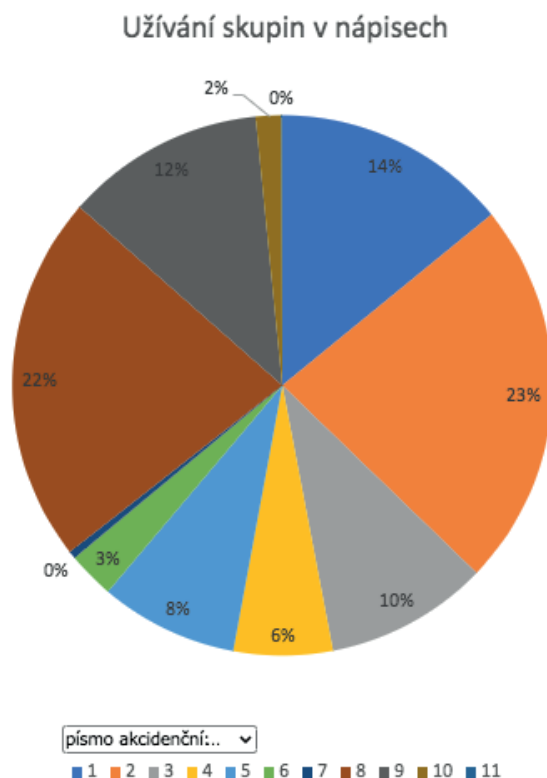
Autorka v rámci studia struktury smutečních oznámení zkoumala také typografii a sazbu. Z výzkumu vyplývá, že od počátku zkoumaného časového období až do 80. let 20. století převládala sazba do bloku, které začala od padesátých let konkurovat sazba na střed, jež se v sedmdesátých letech stala nejčastěji používanou až do současnosti. Od 60. let 20. století se na dokumentech objevuje také sazba na levý praporek, avšak prim hraje stále sazba na střed, jakožto nejnadhší forma sazby po produkční stránce.

Pro získání přehledu o typografickém vývoji ve smutečních oznámeních autorka využila Solperovu klasifikaci písem. Na základě této klasifikace byla identifikována Akcidenční a sazební písma ve zkoumaném vzorku. V rámci zkoumaného období byla zjištěna následující data:

V rámci sazby bylo na zaevidovaném vzorku (7023 kusů) použito jednoho typu písma ve 17 % případů, ve zbylých 83 % případů byla užitá kombinace dvou písem. Autorka dále zkoumala zvlášť písmo určené pro nápisy (v případě těchto dokumentů myšlen řádek pro jméno a příjmení zesnulého) a dále písma užitá na zbylou sazbu dokumentu. V nápisích lze na základě výsledků sledovat bohatost volby fontů v průběhu zkoumaných 150 let. Do začátku 90. let 19. století dominovaly fonty statické antikvy, která byla užívána jak v sazbě nápisů, tak i ve zbylém textu. Zaměříme-li se na čistě nápisové fonty, můžeme sledovat bohatou historii dynamické antikvy, která se takřka prolíná celým zkoumaným časovým úsekem. Nejvýrazněji se však projevuje začátkem 10. let 21. století. Přechodová antikva, která se stala v podstatě typickou pro sazbu dokumentů ve 20. století, se projevuje také v nápisích a to v 90. letech 19. století, 30. letech 20. století a dále od konce 70. let 20. století do nultých let 21. století. Ve zkoumaném vzorku se projevil všechny skupiny písem.

Z grafu vyplývá následující: Nejpočetněji jsou historicky užívána písma skupiny Přechodová antikva (2), dále Lineární antikva (8) (která se výrazně prosazuje od 60. let 20. století do současnosti), Dynamická antikva (1), Kaligrafická písma (9), Lineární bezserifová statická písma (5), Lineární serifová písma (4), Lineární bez-

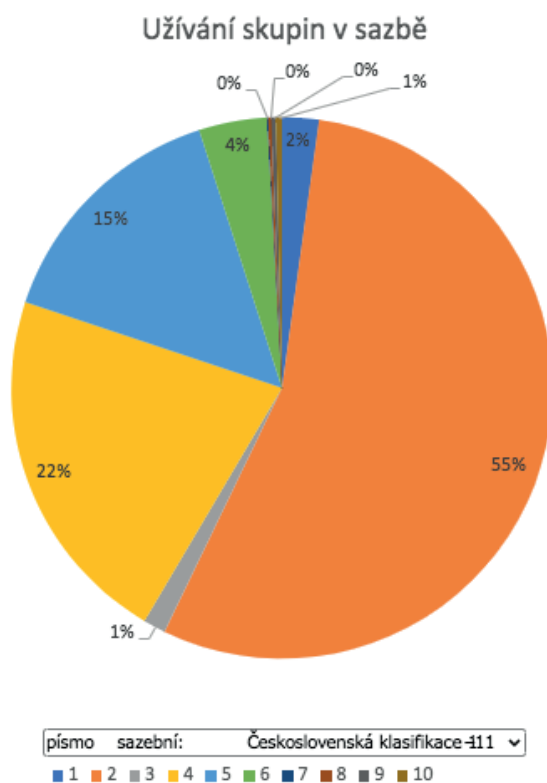
serifová konstruovaná písma (6), Volně psaná písma (10) a Lomená písma (11), která se objevují pouze ke konci 19. století, většinou na dvoujazyčných dokumentech (česko-německých).

Graf 11: Četnost užívání klasifikačních skupin v průběhu zkoumaného období v nápisech

Sazba zbylého textu v dokumentech je střízlivější, pokud jde o volbu skupin. Na konci 19. století dominuje skupina Statická Antikva, kterou od 20. století do současnosti nahrazuje Přejímová antikva. Na začátku 20. století se v dokumentech objevují písma skupiny Lineární bezserifové statické, která společně s Lineárním písmem serifovým v poměrně velkém množství zdobí dokumenty až do 10. let 21. století.

Celkové množství užívání skupin pro sazbu dokumentů je následující: 55 % dokumentů je vysázeno Přejímovou antikvou (2), druhé místo patří Lineárnímu písmu serifovému (4), dále se umístily skupiny Lineární bezserifové statické (5), Lineární bezserifové konstruované (6), Dynamická antikva (1), Statická antikva (3), Volně psaná písma (10), Kaligrafická písma (9), Lineární antikva (8) a Lineární bezserifové dynamické (7).

Graf 12: Četnost užívání klasifikačních skupin v průběhu zkoumaného období v sazbě

Autorka následně 150 let historie rozdělila do čtyř etap. Text níže shrnuje nejdůležitější poznatky.

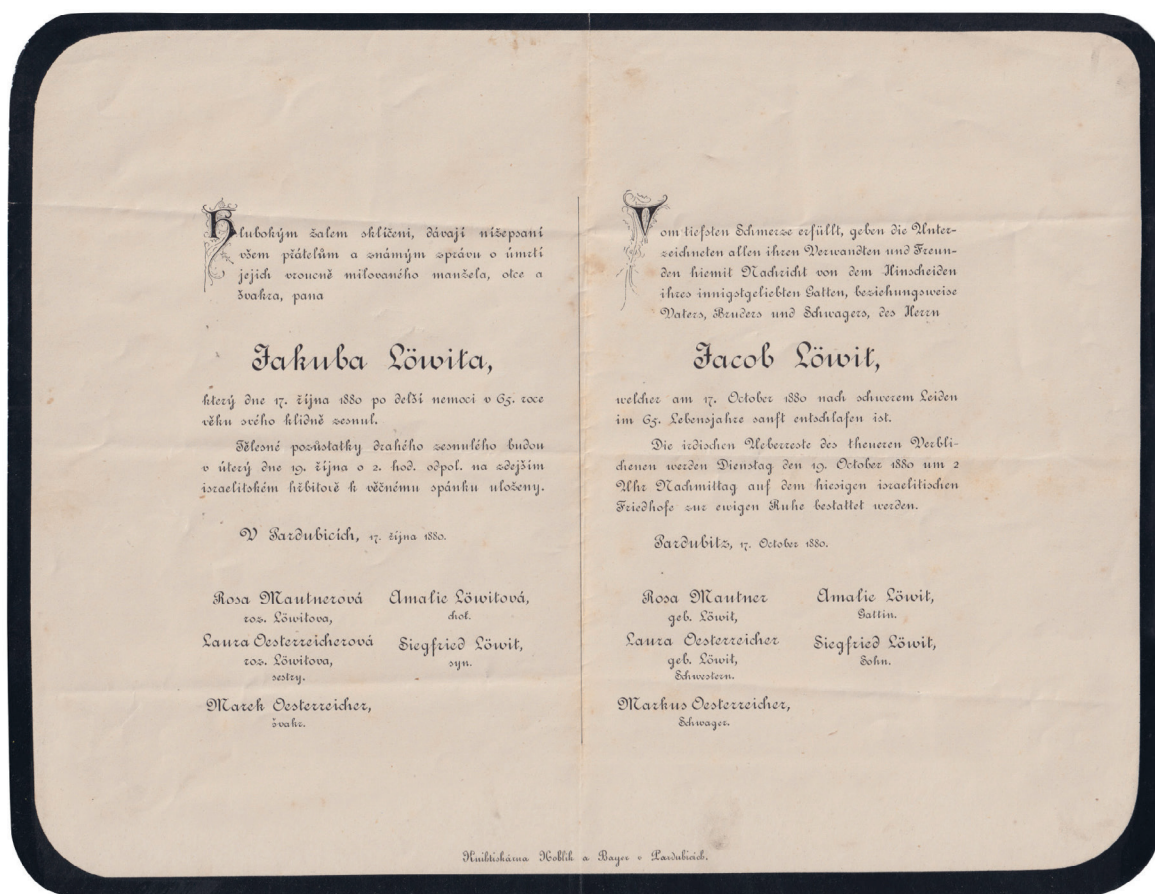
V etapě Budeme Československo (1872–1917) byla náboženská orientace význačným prvkem smutečních oznámení. Obsahovaly modlitby, biblické citáty a náboženské symboly. Náboženství hrálo význačnou roli ve společnosti, což se odrazilo v bohaté ornamentice. Většina smutečních oznámení byla zpracována ručně nebo pomocí tradičních tiskových technik, což omezovalo jejich rozmanitost a typografické možnosti. Obsah smutečních oznámení kladl důraz na zdobnost, náboženské texty a tradice.

Během druhé etapy Předkomunistické Československo (1918–1944) se náboženské prvky stále objevovaly, avšak projevovala se již tendence odklonu od tradičních náboženských motivů. Druhá etapa přinesla rozmach moderních tiskových technik, což umožnilo masovější výrobu smutečních oznámení. Byla používána modernější sazba, serifové i bezserifové písmo, docházelo k omezení zdobnosti a více se kladl důraz na modernější výrazové prostředky.

Za Komunistického Československa (1945–1989) byla náboženská témata potlačena a smuteční oznámení se stala méně nábožensky zaměřená. Návrhy zdůrazňo-

valy spíše kolektivní identitu a příslušnost k organizacím nebo politickým stranám. Během této éry docházelo k omezení v umělecké svobodě, což ovlivnilo vzhled smutečních oznámení. Smuteční oznámení se stávala spíše standardizovaná, s důrazem na kolektivní prvky a potlačení náboženských témat.

Po roce 1989 došlo k oživení náboženských prvků, a tak v etapě Computerové Česko (1990–2022) dochází k návratu náboženské svobody. Opět se objevují náboženské symboly, citáty a modlitby na smutečních oznámeních. Dochází k individualizaci, což vede k většímu důrazu na osobní prvky, moderní design a návrat náboženských témat. Grafické zpracování je ovlivněno nástupem computerové generace, kdy se v devadesátých letech 20. století začínají realizaci smutečních oznámeních věnovat zaměstnanci pohřebních služeb, kteří se často dopouští typografických chyb.

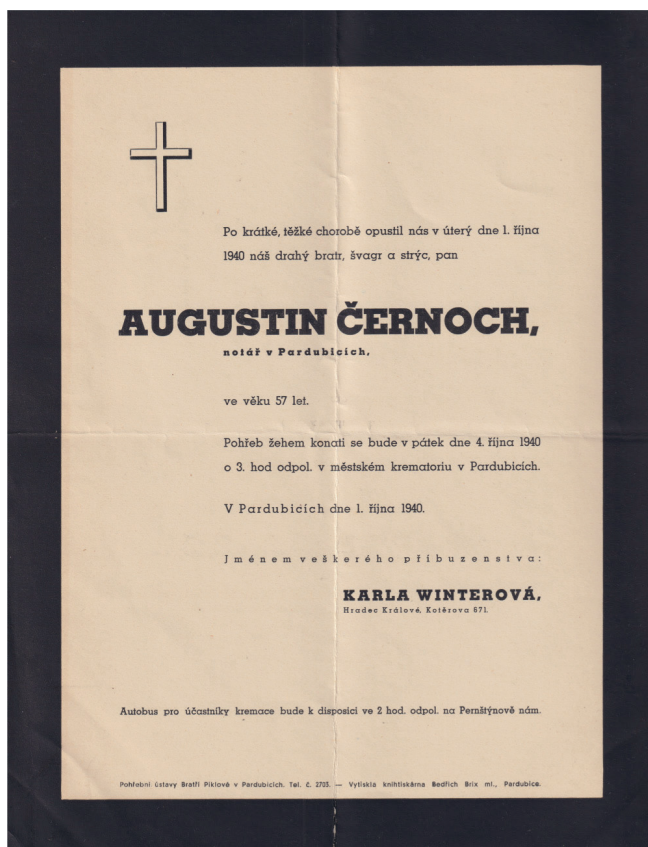
Obr. 9.: Dokument 1880, dvojjazyčný s nízkou gramáží

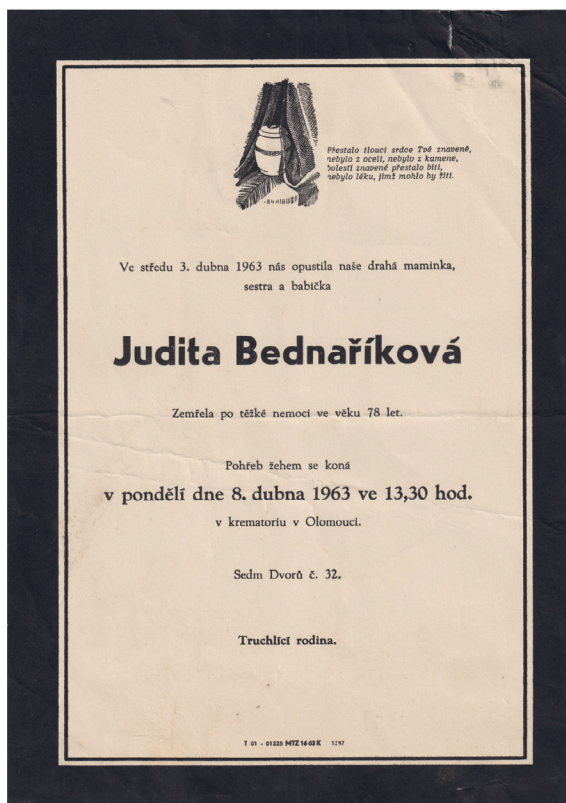
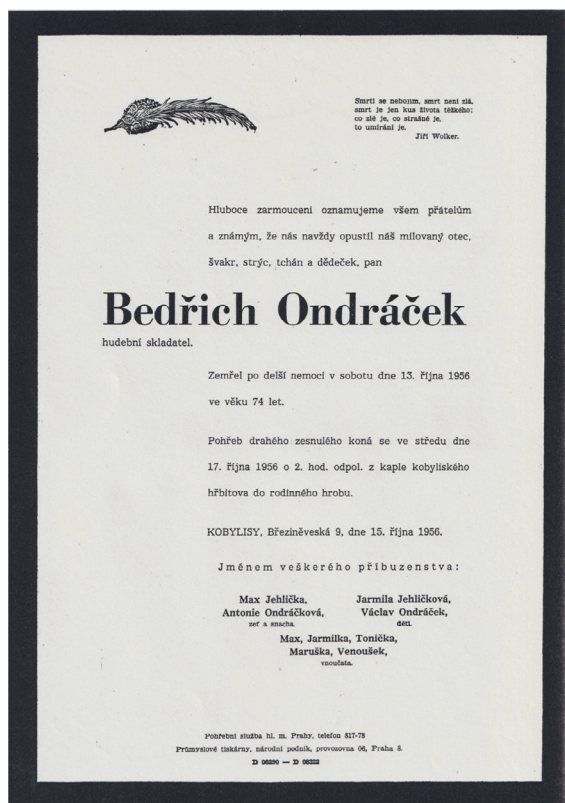
Obr. 10.: Dokument 1883, se zvýšenou gramáží a vysokou zdobností rámu

Obr. 11.: Dokument 1925, s vysokou gramáží a hlubotiskovým zdobením

Obr. 12.: Dokument 1940, se střední gramáží

Obr. 13, 14.: zleva 1956, 1963 se sníženou gramáží a absencí náboženských motivů

Obr. 15, 16.: zleva 2016, 2021, nízká gramáž, aplikace fotopozadí

5.3.2 Katalog „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“

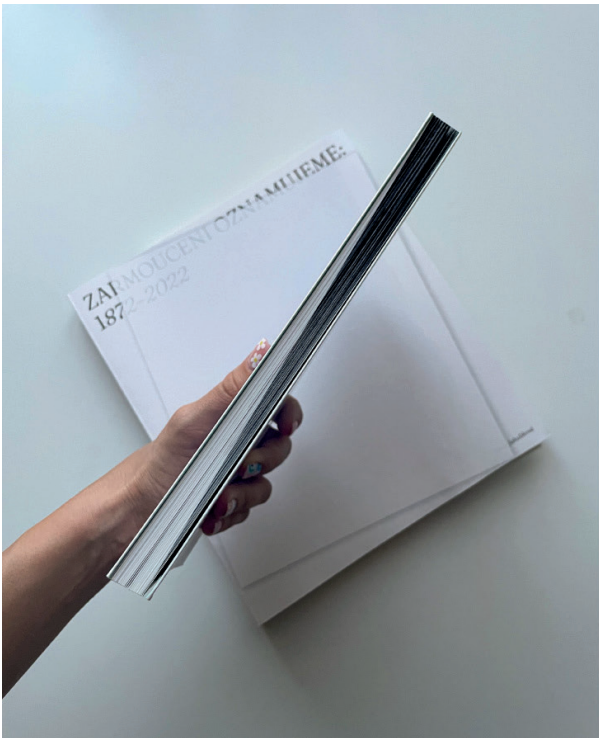
Katalog „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“ je výjimečnou sbírkou 150 autentických smutečních oznámení, které představují grafický vývoj v oblasti vyjadřování smutku skrze médium papír v České republice. Tato unikátní sbírka vznikla na základě rozsáhlého výzkumu archivu Miroslava Kelemana a Státního okresního archivu v Pardubicích. Katalog dokumentuje proměny po vizuální stránce a přináší hlubší vhled do společenských změn, které ovlivňovaly vyjadřování smutku a pohřební tradice od roku 1872 až do současnosti.

Pro dosažení přehledného celku, který prezentuje vývoj smutečních oznámení, provádí autorka separaci dokumentů na základě výsledků kontingenčních tabulek z archivní databáze obsahující 7023 dokumentů. Na základě kritérií, jako je charakter nosného média, struktura, provedení rámu, rozsah textu, přítomnost zdobení, náboženské motivy (pokud existují), sazba a typografie, autorka separuje 150 příkladů smutečních oznámení, které reprezentují rok výroby.

Tímto snížením počtu na 150 kusů vzniká přehledný soubor, který poskytuje komplexní pohled na vývoj těchto dokumentů skrze zkoumaný vzorek.

Obr. 17.: Katalog Zarmouceni oznamujeme: 1872–2022

Obr. 18.: Katalog Zarmouceni oznamujeme: 1872–2022 – náhled efektu časové linky

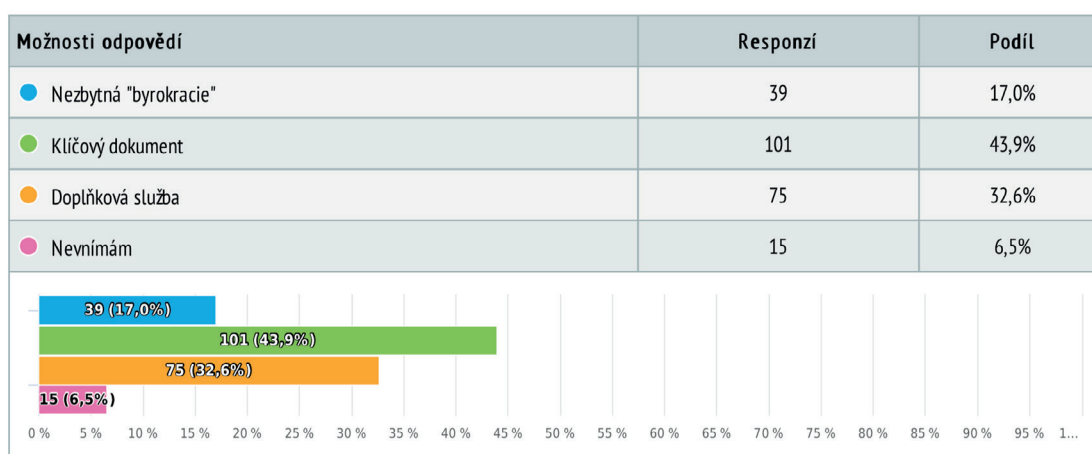
5.3.4 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo vytvořeno za cílem porozumět názoru současné společnosti na různé aspekty související se smutečními oznámeními a dokumenty starší datace. Tato průzkumná studie slouží jako inspirace a poskytuje pochopení požadavků současné společnosti v této oblasti.

Dotazník obsahoval několik otázek, které se zaměřovaly na zkušenosti respondentů s dokumenty staršího data a jejich vnímání smutečních oznámení v kontextu procesu posledního rozloučení. Respondenti byli dotazováni na to, kde se s těmito dokumenty setkávají a zda někdy byli nuceni se jimi zabývat. Dále bylo zkoumáno, kde by případně respondenti řešili produkci těchto dokumentů a jaké by měly či neměly obsahovat informace, elementy. Dotazník se také zabýval otázkou, kolik by byli respondenti ochotni investovat do tvorby smutečních oznámení.

4 Jak vnímáte smuteční oznámení v rámci procesu posledního rozloučení?

Výběr z možností, zodpovězeno 230 x, nezodpovězeno 0 x

Graf 13.: Jak vnímají respondenti smuteční oznámení?

Součástí dotazníku byla také série dvojic obrázků, kterou respondenti hodnotili podle sympatií a jejíž součástí byly také autorkou vytvořené nové šablony. Dále byla přiložena zjednodušená vývojová škála, ke které se měli účastníci vyjádřit. Tyto prvky měly poskytnout dodatečné informace o preferencích a postojích respondentů k výtvarnému zpracování dokumentů.

Jako bonusová otázka, která měla odlehčit tíhu obsahu dotazníku, byla přidána otázka ohledně toho, zda respondenti někdy vyjádřili přání, jakou píseň by si přáli, aby byla hrána na jejich pohřbu. Respondenti měli možnost sdílet název písně nebo odkaz na ni. Výstupem této otázky je bohatý a hudebně různorodý playlist z preferencí respondentů na platformě Spotify.

Obr. 19.: QR kód odkazující na playlist

Celkově bylo dotazníkové šetření navrženo tak, aby poskytlo komplexní a rozmanité informace o názorech veřejnosti na smuteční oznámení a dokumenty starší datace. Výsledky tohoto průzkumu slouží k lepšímu porozumění potřeb a preferencí současné společnosti v této oblasti a slouží jako základ pro další diskusi a případné inovace v oblasti tvorby a prezentace smutečních oznámení.

Dotazníkové šetření mělo 230 respondentů, z toho 81,7 % žen, 17,8 % mužů a 0,4 % jiné. Věková škála respondentů je různorodá, nejpočetnější skupinu tvoří lidé 26–30 let (40 %), dále 21–25 let (18,7 %), 31–35 let (17,4 %), 36–40 let (6,1 %), 46–50 let (5,7 %), 41–45 let + 51–55 let (3,9 %), 66–70 let (1,3 %), dále viz graf níže.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● do 15 let	0	0,0%
● 15–20 let	2	0,9%
● 21–25 let	43	18,7%
● 26–30 let	92	40,0%
● 31–35 let	40	17,4%
● 36–40 let	14	6,1%
● 41–45 let	9	3,9%
● 46–50 let	13	5,7%
● 51–55 let	9	3,9%
● 56–60 let	2	0,9%
● 61–65 let	1	0,4%
● 66–70 let	3	1,3%
● 71–75 let	2	0,9%
● 76–80 let	0	0,0%
● 81–85 let	0	0,0%
● 86 let a více	0	0,0%

Graf 14.: Věkové rozmezí respondentů

Důležitým aspektem pro autorku bylo zjistit, zda a kde se respondenti setkávají se smutečními oznámeními a jak tyto dokumenty vnímají. Z šetření vyplývá, že 61,3 % respondentů se někdy vědomě setkala s dokumenty starší datace a se současnými dokumenty se nejčastěji setkávají na vývěsních deskách ve veřejném prostoru (93,5 %) a sociálních sítích (40,4 %). 43,9 % respondentů smuteční oznámení vnímá jako klíčový dokument, za který je 24,8 % respondentů ochotno zaplatit (od kusu) 30 Kč a více. Realizaci by 52,6 % respondentů řešilo přes pohřební službu, což je pro autorku potvrzením úvahy, že by autorské šablony měla distribuovat touto cestou. Autorka doplnila dotazník o otázky s textovými odpověďmi, aby ověřila správnost svých vyvozených závěrů. V otázce týkající se toho, co by si respondenti na svém smutečním oznámení nepřáli dominují odpovědi jako jsou fotografie, citáty, kýčovitě ilustrace a barevné pozadí, stejně jako náboženské motivy. Naopak by respondenti na dokumentech ocenili osobitý text, čistotu, eleganci a jednoduchost. Kompletní výsledky dotazníkového šetření jsou přiloženy v příloze disertační práce.

Z výsledků dotazníkového šetření plyne, že jsou žádány šablony bez rámu, očištěné od nadbytečných textových informací a zdobných prvků, které odvádějí pozornost od textového sdělení.

5.3.5 Autorské šablony smutečních oznámení

Druhá část praktické části je počín autorky směrem k veřejnosti. Na základě výzkumu autorka vytvořila nové šablony smutečních oznámení, které následně distribuuje pohřebním službám v České republice.

Autorka záměrně oslovila pohřební služby napříč republikou, a ne pouze regionální pohřební služby z důvodu, aby nedocházelo k masivní invazi v kraji a konkurenčním bojům v regionu. Následně autorka řešila formu distribuce a přípravu dat k užívání pro zaměstnance pohřebních služeb.

Realizace a distribuce

Při tvorbě projektu vzala autorka v úvahu lidský element, konkrétně schopnost jednotlivých uživatelů přijímat a osvojovat si nové věci. Na základě svého úsudku se autorka rozhodla zvolit distribuční cestu co nejjednodušší, kterou by zaměstnanci pohřebních služeb snadno přijali. V rámci distribuce autorských šablon bylo na základě výzkumu trhu zvoleno výchozí řešení vytváření šablon prostřednictvím programu Microsoft Word, který je dostupný široké veřejnosti a disponuje jím téměř každá osoba či firma, což z něj činí nástroj ovladatelný zaměstnanci všech pohřebních služeb, čímž nevzniknou problémy při zavedení inovací. Autorka přednastavuje šablony tak, aby korespondovaly s návrhy vytvořenými v Adobe

Illustrator. Součástí balíčku s šablonami vytvořenými ve formátu doc. jsou odkazy na písma k instalaci a jednoduchý typografický/tiskový manuál.

Obr. 20.: Ukázka pracovního rozhraní autorských šablon v programu Windows Word

Sazba

Autorka vytvořila deset šablon, které nejdříve navrhla v programu Adobe Illustrator a poté je převedla do programu Windows Word pro finální realizaci. Při tvorbě šablon byl obsah rozdělen do tří hlavních oblastí: sazba, typografie a zdobení.

V průběhu návrhu autorka dbala na praktičnost a zohledňovala technické dovednosti finálního realizátora, předpokládaně zaměstnanců pohřebních služeb, kteří nejsou grafici. Z tohoto důvodu byla eliminována možnost složité sazby do bloku, která by mohla být náročná. Autorka zvolila výchozí sazbu na levý praporek, která je uživatelsky snadná, dodává dokumentům specifický formát a v rámci současné nabídky na trhu působí atypicky. Šablony v programu Word byly vytvořeny pomocí vložených textových polí, což autorce umožnilo stanovit maximální délku řádků, omezit rozsah textu a kreativitu graficky nekvalifikovaných osob, které budou s šablonami zacházet.

Typografie

Na výsledky výzkumu autorka přihlížela také v typografické části. Antikvy se v podstatě stávají symbolickými skupinami těchto dokumentů. Volba písem z těchto skupin pro tyto typy dokumentů byla dle autorky naprosto na místě, jelikož svými serify působí důstojně a seriózně. Proto se autorka rozhodla pokračovat v tradici, avšak volila fonty, které se v současných dokumentech na trhu nenachází.

Cílem autorky bylo vytvořit kultivované dokumenty, které budou plnit informační hodnotu, poutat svou vizuální hodnotou a které budou svým charakterem odrážet svou náplň. Při sazbě dokumentu autorka pracovala vždy maximálně s dvěma fonty. Byly užity fonty Bodoni Moda, Playfair a Fraunces. Fonty jsou z rodiny Google fonts, volně k užití a disponují českou diakritikou.

Celkové zpracování dokumentů směřuje k čistému kultivovanému minimalismu, jehož hodnota se odráží v detailech. Je na místě zdůraznit, že autorka při tvorbě těchto dokumentů přistupovala jako k dílu komerčního charakteru, které má oslovit širokou veřejnost což se odráží na grafickém zpracování.

Zdobné prvky

Na základě výzkumu a výsledků dotazníkového šetření, které autorce přiblížilo požadavky současné společnosti, byly zpracovány například motivy: Kříž latinský, kříž pravoslavný, kříž s kalichem a dále ilustrace florální (růže, chryzantéma, lilie, vrbová větvička) a symbolické (holubice, křídlo, pířko). Autorka s ilustracemi pracovala dvěma směry. Prvním je klasické umístění černobílé kresby do formátu, která plochu doplňuje, aniž by nějak narušovala čitelnost textového sdělení. Ve druhé variantě jsou ilustrace umístěny do pozadí, buďto lehce zasahují do textu či nikoli, kdy je ilustrace zpracována pouze bílou výplní a doplněna stínováním. Dochází tak k optickému zapuštění ilustrace do papíru. Ilustrace má v druhém případě pouze dekorační charakter, kdy je její čitelnost až na druhém místě, hned po textovém sdělení. Ilustrace do dokumentu přináší jemnost, elegantnost a čistotu. Tímto řešením autorka navazuje na současnou aplikaci barevného pozadí v dokumentech, avšak svým zpracováním ukazuje společnosti, že pozadí v těchto dokumentech může být i kultivované a estetické. Ilustrace jsou do formátu zasazeny tak, aby nenarušovaly čitelnost textového sdělení.

Grafické zpracování ilustrací nemá záměrně stejnou vizuální linku s cílem vytvoření různorodé kolekce, která osloví co nejširší skupinu uživatelů.

Obr. 21.: Vytvořené ilustrace

Koncepce

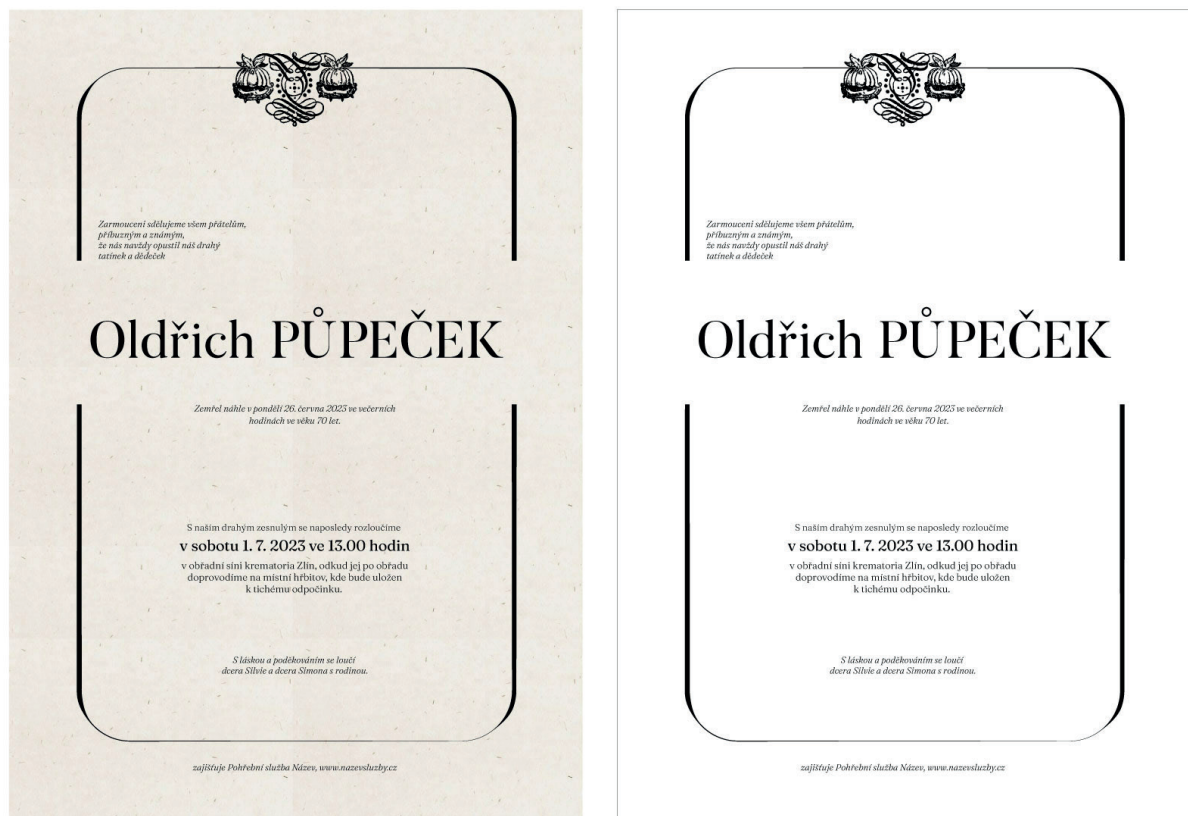
Autorka vytváří několik variant rozložení textu, které jsou variabilní se zdobnými prvky. Vzniká tak kolekce několika ilustrací, které jsou sázeny do různých variant textových šablon.

Autorkou navržené šablony přinášejí na český trh nový sortiment, který je oproti většině současného sortimentu vytvořen rukou specializované osoby, čímž dochází ke zvýšení kvality dokumentů. Textové sdělení dostává jasnější struktury a nové šablony jsou přehlednější po informační stránce. Díky přednastavení a mini typografickému/tiskovému manuálu, který autorka odevzdává pohřebním službám společně se šablonami, dochází k zamezení typografických chyb, které autorka upozorovala na zkoumaných dokumentech, jako jsou jednoznačková slova na konci řádku nebo absence mezer v datech a jiné. Zvýšení estetické kvality se podepisuje také v ilustracích, kdy autorka na trh přináší nově vzniklé, technicky kvalitní ilustrace, u kterých, narozdíl od současné nabídky, nedochází k deformaci, pixelizaci nebo ztrátě kvality kvůli opakovanému kopírování.

Autorka se navzdory výsledkům dotazníkového šetření rozhodla také inspirovat zkoumaným vzorkem a navrhla řešení šablon inspirované zkoumanými dokumenty. V průběhu tvorby však došla k závěru, že forma grafického zpracování neodpovídá požadavkům současné společnosti. Bohaté zdobné rámy nekorespondují s estetikou současnosti, která tíhne k minimalismu a čistotě. Autorka následně vytvořila několik experimentálních šablon, které se inspiřují prvky historickými kombinovanými se současnými požadavky.

Obr. 22.: Ukázka vytvořených šablon s aplikací ilustrací

Obr. 23.: Srovnání autorské šablony aplikované na recyklovaném × kancelářském papíru

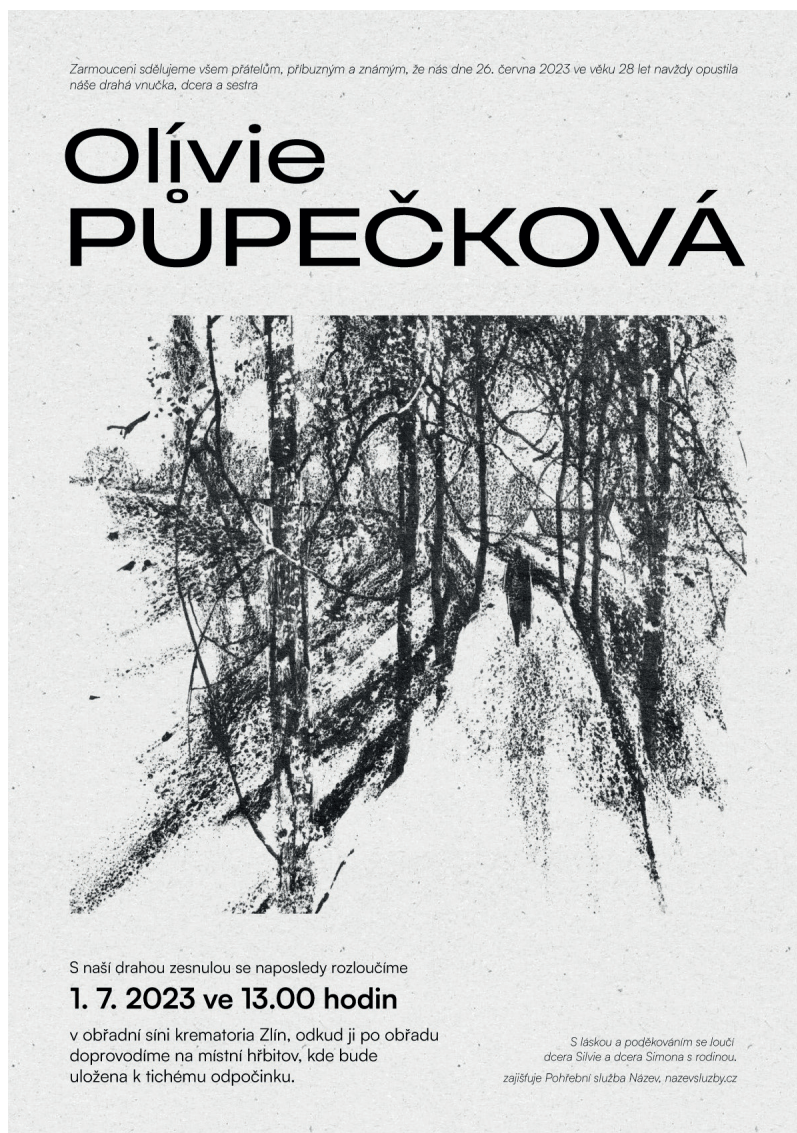
Důležitým je také samotné nosné médium. Z tohoto důvodu je třeba zaměřit se také na papír. Autorka kvituje, aby se realizátoři soustředili na papír a nabídli pozůstalým na výběr kromě šablon také médium papír. Minimalismus je o detailech. Při pokusech o tvorbu šablon vycházejících z historických dokumentů

autorce došlo, že atraktivita dokumentů starší datace je umocněna papírem, jeho strukturou a gramáží. V případě, že je grafické zpracování neodpovídá požadavkům současnosti, je třeba zaměřit se samotné médium, které je svým způsobem nadčasovou záležitostí. Na smuteční oznámení bychom se měli zaměřovat tedy komplexně, a ne pouze na jeho grafickou stránku.

Následující příklady byly autorkou vytvořeny nezávazně na technickém omezení, které bylo nastaveno za cílem vytvoření produktu komerčního charakteru. Příklady ukazují alternativní formy zpracování smutečního oznámení v případě, že je zpracováno specializovanou osobou bez jakéhokoli omezení. Pro tvorbu barevných ilustrací, které svým způsobem navazují na současnou „kýčovitou“ kulturu těchto dokumentů bylo využito funkcí umělé inteligence v rámci programu Adobe Photoshop Beta. Pro varianty černobílé byly využity dřevoryty Zdeňky Táborské.

Obr. 24.: Ukázka alternativní formy grafického řešení

Obr. 25.: Ukázka alternativní formy grafického řešení

5.4 Diskuse nad výsledky a závěr

Vztah mezi designem a vyjadřováním smutku je komplexní a multidimenzionální. Design, jako proces tvorby a organizace estetických prvků, může mít významný vliv na způsob, jakým je smutek vyjádřen a vnímán prostřednictvím vizuálních prvků a materiálů.

Design smutečních oznámení, které jsou používány k oznámení úmrtí a vyjádření smutku, může mít několik aspektů, které ovlivňují vyjádření emocí a památku na zesnulého. Může zahrnovat volbu barev, typografie, obrazů a grafických prvků. Tyto estetické prvky mohou ovlivňovat vnímání smutku a poskytovat prostředky pro vyjádření emocí. Je důležité uvědomit si, že design sám o sobě nemůže nahradit

slova a osobní komunikaci, které jsou důležité při vyjadřování smutku. Nicméně, může hrát významnou roli v poskytování vizuálního vyjádření, které podporuje a doplňuje slovní projev smutku. Správně navržený design smutečních oznámení může pomoci vytvořit prostředí pro projev a sdílení emocí, respektovat kulturní tradice a podpořit proces smutečního rituálu.

Autorka výzkum zahájila na základě nespokojenosti se současnou úrovní grafického designu na smutečních oznámeních, se kterými se setkávala ve veřejném prostoru. Na základě současných dokumentů, se kterými se setkávala před studiem archivu si autorka vytvořila domněnku, že dochází k estetickému úpadku těchto dokumentů na základě přítomnosti typografických chyb, špatné čitelnosti textu v případech dokumentů s fotopozadím, překombinovanosti textových polí a nízké kvality zdobných motivů. V průběhu výzkumu došla k závěru, že se tyto elementy dříve neobjevovaly, nebo objevovaly výjimečně. Důvodem byla změna role realizátora v 90. letech 20. století, kdy začaly být smuteční oznámení realizována zaměstnanci pohřebních služeb, kteří podle výstupů jejich práce, často neznají základní typografická pravidla.

Autorka si ke studiu stanovila časové rozmezí 150 let, dokumenty vzniklé na území současné České republiky. V první etapě výzkumu bylo potřeba sehnat textový základ pro teoretickou část práce a zajistit samotný předmět práce – smuteční oznámení. V úvahu připadaly Státní okresní archivy. Cílem autorky však bylo udělat si přehled celorepublikový, nikoli okresní. Autorka v únoru roku 2020 na internetu objevila na stránkách Českého rozhlasu Pardubice článek o sběrateli parte, panu Miroslavu Kelemanovi z Chrasti u Chrudimi. V průběhu následujících tří let došlo k několika návštěvám završeným vypůjčením části archivu sběratele do rukou autorky. Z archivu autorka zjistila, že udělený archiv k dispozici se skládá z dokumentů napříč republikou (nejčastěji z Pardubického kraje) a že archiv vyhovuje účelům jejího bádání. Očekávala, že velké množství dokumentů bude obsahovat časový rozsah 150 let, avšak objevila nedostatečné množství dokumentů z let 1972–1940. Z toho důvodu se rozhodla zdroj smutečních oznámení rozšířit. Autorka oslovila Státní okresní archivy v Praze, Brně, Ostravě, Znojmě, Zlíně a Pardubicích. Zpětné vazby se ji dostalo z Brna, Znojma a Zlína se sdělením, že v archivu evidují pouze pár kusů dokumentů, kulturně/politické tematiky. Státní okresní archiv Pardubice na poptávku taktéž reagoval, avšak s odpovědí, že disponuje z žádaného období (1970–1940) čtyřmi krabicemi, které obsahovaly smuteční oznámení široké veřejnosti z Pardubického kraje. Autorka následně pardubický archiv navštívila a své zdrojové dokumenty doplnila o materiál z pardubického archivu, čímž vyřešila absenci materiálu pro část stanovené datace.

V teoretickém rámci se autorka seznámila s historickým a kulturním vývojem České republiky a vývojem pohřebních rituálů, ve kterých se odráží vztah veřejnosti k funerální tematice. Dále studovala technologický vývoj v oblasti tisku a papíru, který se odráží ve smutečních oznámeních. Teoretický rámec obsahoval také typografický přehled, ze kterého autorka vycházela v etapě 3, ve které zkoumala strukturu dokumentů, kterou zapisovala do databáze. Databáze obsahuje 7023 kusů zaevidovaného vzorku. Očekávané množství bylo 16 000 kusů dokumentů, avšak autorka pracovala pouze s dokumenty, které jí byly uděleny k dispozici a které odpovídaly cílovým dokumentům určených autorkou za cílem nejkvalitnějšího výsledku výzkumu. Databáze byla následně podrobena kontingenčním tabulkám, z jejichž výsledků autorka čerpala data pro rozdělení 150 let historie do etap, které vizuálně ovlivnily smuteční oznámení a dále pro první část praktické části.

Během průzkumu archivů měla autorka predikce, které byly následně potvrzeny či vyvráceny. Překvapivým výsledkem byl například zkoumaný rozsah textu, kdy autorka předvíдалa, že dochází k jeho zkracování na nutné minimum a že se svým rozsahem rapidně liší od dokumentů starší datace. Výsledky získané z databáze ukazují, že nelze vyvodit závěry, které by naznačovaly výrazné používání velkého nebo minimálního množství textu v určitém období. Jedním ze zkoumaných prvků byla také aplikace vizuálního materiálu do pozadí dokumentu. Autorka tento prvek do databáze zařadila za cílem zjistit, kdy se tyto grafické počiny na smutečních oznámeních začaly užívat. Výsledkem bylo předpokládané první desetiletí 21. století, nepředpokládaným bylo však zjištění, že aplikace grafických prvků do pozadí existovala již v dokumentech 90. let 19. století.

Autorka na základě teoretického rámce, výzkumu archivu a výsledků kontingenčních tabulek definovala čtyři etapy v průběhu 150 zkoumaných let. První etapou je Budeme Československo (1972–1917), Předkomunistické Československo (1918–1944), Komunistické Československo (1945–1989) a Computerové Česko (1990–2022). Etapy obsahují změny v kulturním, technologickém a sociologickém kontextu, které výrazně ovlivnily zpracování dokumentů posledních rozloučení.

Praktická část navazuje na výsledky výzkumu a vznikají dva výstupy. Prvním výstupem je katalog „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“, který obsahuje 150 příkladů smutečních oznámení zastupujících daný rok vzniku, vybraných na základě výsledků kontingenčních tabulek. Prvotním záměrem autorky bylo prezentovat scany smutečních oznámení ve formátu 1:1. Problémovým však bylo, že dokumenty neměly jednotnou velikost ani řešení formátu, kdy byly dokumenty do 10. let 20. století řešeny na šířku a následující dokumenty do současnosti na výšku.

První šablona, se kterou autorka pracovala měla rozměr 245×315 mm, což byl rozměr pro uživatele předdimenzovaný a pro realizaci finančně nákladný. Rozměr autorka konzultovala také s vedoucím práce a tiskárnami a řešení bylo nedoporučeno. Šablona nebyla využita také z důvodu, že dokumenty řešené na výšku byly v šabloně otočeny o 90 stupňů doleva (tedy postaveny na výšku) což se jeví jako nekomfortní pro čtenáře. Výsledkem je tiskovina formátu 220×255 mm, ve které jsou parte na šířku prezentovány vodorovně a pohled pro čtenáře je sjednocený. Dokumenty byly z praktických důvodů zmenšeny na cca 80 % originální velikosti, což je autorkou vnímáno jako maximální forma zmenšení za cílem zachování čitelnosti detailů na smutečních oznámeních.

Autorka se ve své práci nezaměřuje pouze na historii ale také na budoucnost. Z tohoto důvodu vytvořila dotazníkové šetření zaměřené na vztah současné společnosti ke smutečním oznámením, kde zkoumala, jak respondenti tyto dokumenty vnímají, o jaké prvky na těchto dokumentech mají či nemají zájem a kolik jsou ochotni do těchto dokumentů investovat. Autorka se snažila pokrýt co největší věkovou škálu, a tak své respondenty vyzývala k šíření dotazníku mezi rodinné příslušníky starších ročníků. Za respondenty starších ročníků se zapříčinila i samotná autorka, která si dotazník vytiskla a oslovovala velmi opatrně starší osoby ve veřejném prostoru. Pozitivní přístup a přednes autorky měl za výsledek, že 10 z 18 oslovených osob bylo otevřeno k vyplnění dotazníku. Negativním aspektem a důvodem, proč se autorka spokojila s deseti oslovenými respondenty byla časová náročnost dotazníku, kdy proces vyplňování dotazníku se staršími osobami včetně samotného oslovení trval přes dvacet minut. Celkově se autorce podařilo sesbírat odpovědi 230 respondentů, jejichž responze společně s výzkumem sloužily jako podklad pro druhou část praktické části, ve které autorka navrhla autorské šablony smutečních oznámení.

K autorským šablonám bylo přistupováno dvěma směry. První vycházel z výsledků dotazníkového šetření a druhý čerpal inspiraci z historických dokumentů, avšak stále přihlížel na výsledky dotazníkového šetření. Při tvorbě projektu vzala autorka v úvahu lidský element, konkrétně schopnost jednotlivých finálních realizátorů přijímat a osvojovat si nové věci. Autorka se rozhodla zvolit distribuční cestu, kterou by zaměstnanci pohřebních služeb snadno přijali. V rámci distribuce autorských šablon bylo zvoleno výchozí řešení vytváření šablon prostřednictvím programu Microsoft Word, který je dostupný široké veřejnosti a v současnosti ovládaný zaměstnanci pohřebních služeb, čímž nevzniknou problémy při zavedení inovací. Autorka nastavuje šablony tak, aby korespondovaly s návrhy vytvořenými v Adobe Illustrator.

V procesu tvorby šablon inspirovaných staršími dokumenty autorka došla k závěru, že je třeba zaměřit se také na nosné médium – papír, a ne pouze na grafickou podobu dokumentů. Oslovit pohřební služby s apelem na rozšíření nabídky o grafické papíry autorka odložila na další fázi spolupráce za cílem nezaskočít služby počátečními náklady za nákup grafických papírů, což by mohlo ohrozit spolupráci a otevřenost pohřebních služeb ke spolupráci.

Autorka má zájem v práci a přínosu české společnosti pokračovat, a proto její projekt není zamýšlen pouze odevzdat, nýbrž jej dále rozvíjet a inovovat. K tomu autorce pomůže sběr zpětné vazby ze strany pohřebních služeb, se kterými chce navázat dlouhodobou spolupráci.

6. PŘÍNOSY PRÁCE

Disertační práce zkoumající 150 let historie vývoje smutečního oznámení v České republice, má hned několik přínosů pro společnost. Prvním přínosem je příspěvní k rozšíření a hlubšímu porozumění historického kontextu a vývoje významné kulturní a společenské tradice. Tímto způsobem práce poskytuje cenné informace a záznamy o proměnách a trendech v oblasti smutečních oznámení. Vytvoření tiskoviny „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“ prezentující 150 kusů smutečních oznámení, které zastupují rok vzniku, na základě výsledků kontingenčních tabulek založených na autorkou vytvořené databázi, představuje cenný materiál pro badatele, historiky a další zájemce o téma. Tato tiskovina může sloužit jako zdroj inspirace, porovnání a studium pro další výzkum a analýzu smutečních oznámení.

Praktická část disertační práce, která zahrnuje vytvoření nových šablon pro smuteční oznámení rozšiřuje nabídku pohřebních služeb v oblasti designu smutečních oznámení. Autorka disertační práce přináší nové estetické prvky a zvyšuje celkovou úroveň estetiky a vizuálního provedení těchto dokumentů. To může pozitivně ovlivnit celkovou zkušenost blízkých zesnulých a přispět k důstojnosti a osobnímu výrazu ve chvílích ztráty a zármutku.

Dalším přínosem této práce je také vytvoření a zhodnocení vlastní databáze, která sloužila jako základ pro analýzu a výběr vzorku smutečních oznámení. Tato databáze může být užitečným zdrojem informací pro další výzkumy v oblasti funerálních tiskovin, kulturních studií nebo sociologie smrti.

Studie historie smutečních oznámení může přispět k většímu povědomí o kulturních tradicích a hodnotách souvisejících se smrtí a pohřebními obřady. Tím se může posílit vzájemné porozumění a respekt vůči různým způsobům vyjadřování a oslavování života zesnulých.

Celkově lze tedy říci, že disertační práce zaměřená na výzkum historie smutečních oznámení a tvorbu tiskoviny s novými šablonami přináší přínosy v oblastech kultury, historie, pohřebnictví, komerčního sektoru a uchování kulturního dědictví. Tyto přínosy se projevují v hlubším pochopení tradic a hodnot spojených se smrtí, zvýšené estetické úrovni pohřebních služeb a rozšíření nabídky, a také v tvorbě cenného materiálu pro badatele a budoucí generace.

ZÁVĚR

Disertační práce se věnuje grafickému zpracování informace ve funerálním prostředí, které se výrazně odráží v dokumentech smutečního oznámení. Hlavním cílem této disertační práce je výzkum vývoje zpracování smutečního oznámení v časovém rozsahu let 1872–2022 na území České republiky a jeho prezentace. Autorka výzkum zahájila na základě nespokojenosti se současnou úrovní grafického designu smutečních oznámeních, se kterými se setkávala ve veřejném prostoru. Výzkum se skládal z teoretického rámce věnujícího se kulturnímu, náboženskému, technologickému a typografickému přehledu, výzkumu archivů udělených k dispozici od soukromého sběratele Miroslava Kelemana a Státního okresního archivu Pardubice. Byl vytvořena databáze, která byla následně podrobena kontingenčním tabulkám, jejichž výsledky sloužily dalšímu výzkumu a pro separaci 150 kusů dokumentů reprezentujících daný rok vzniku. Tyto dokumenty autorka prezentuje v první části praktické části – katalogu „Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022“.

Autorka na základě výzkumu archivu, výsledků kontingenčních tabulek a teoretického rámce rozdělila zkoumaný časový úsek 150 let do čtyř etap, které výrazně ovlivnily zpracování smutečních oznámení na území české republiky. Etapy čtenáři přibližují, jak bylo zpracování těchto dokumentů ovlivněno technologickými pokroky a kulturními změnami, které neovlivňovaly pouze zpracování dokumentů, ale také vztah osob k funerálnímu tématu obecně.

Disertační práce se nezaměřuje pouze na minulost, ale také na současnost a budoucnost. Součástí výzkumu bylo také dotazníkové šetření, které umožnilo autorce porozumět pohledu a požadavkům současné společnosti směrem ke smutečním oznámením. Na základě výsledků dotazníkového šetření a předchozího výzkumu bylo vytvořeno 10 autorských šablon u kterých se autorka, kromě grafického zpracování, věnovala také realizaci a distribuci.

ZDROJE

BABBIE, Earl R. *The practice of social research*. 13th ed. [Belmont]: Wadsworth Cengage Learning, c2013. ISBN 978-1-133-05009-4.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

BERAN, Vladimír. *Aktualizovaný typografický manuál*. Osmé vydání. Praha: Kafka design, 2016.

BLAŽEJ, Bohuslav. *Grafická úprava tiskovin: pro 4. ročník Střední průmyslové školy grafické (studijní obor polygrafie)*. Praha: SPN, 1990. Učebnice pro střední školy.

BLAŽEK, Filip. *Typokniha: průvodce tvorbou tiskovin*. V Praze: UMPRUM, 2020. ISBN 978-80-88308-12-6.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-084-5.

CONBOY, Martin. *Tisk a populární kultura*. Přeložil Josef ŠEBEK. Praha: Akropolis, 2018. POPs. ISBN 978-80-7470-229-7.

ČERNÝ, Jiří a Jan HOLEŠ. *Sémiotika*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-832-5.

HAMPLOVÁ, Dana. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2244-6.

HEINZ-MOHR, Gerd. *Lexikon symbolů: obrazy a znaky křesťanského umění*. Praha: Volvox Globator, 1999. ISBN 80-7207-300-1.

HENDL, Jan. *Základy matematiky, logiky a statistiky pro sociologii a ostatní společenské vědy v příkladech*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4869-9.

Historie tisku | *První tiskárna a první výtisk na světě* [online]. Vše pro tisk, 2020 [cit. 2022-10-11]. Dostupné z: <https://blog.vseprotisk.cz/historie-tisku-prvni-tiskarna-a-prvni-vytisk-na-svete/>

HLAVSA, Oldřich. *Typographia: Písmo, ilustrace, kniha*. Praha, 1976.

HLAVSA, Oldřich a Karel WICK. *Typographia*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1981.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jaroslav KAŠPAR a Ivana EBELOVÁ. *Paleografická čítanka. 2. vydání*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2344-3.

HROCH, Miroslav. *Na prahu národní existence: touha a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1999. Kolumbus. ISBN 80-204-0809-6.

KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Brno: Doplněk, 1993. Studie, materiály, dokumenty. ISBN 80-85270-22-6.

KOCMAN, Jiří H. *Médium papír*. Vyd. 3., dopl. Brno: VUTIUM, 2011. ISBN 978-80-214-4342-6.

KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění: průvodce pracovními postupy a dějinami originální tiskové grafiky*. Praha: Artia, 1981.

Krematorium: Seznam krematorií v Česku. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 15. 5. 2022 [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Krematorium>

KUNŠTÁT, Miroslav, Jaroslav ŠEBEK a Hildegard SCHMOLLER, ed. *Církev, náboženství a politika v Československu a Rakousku ve 20. století*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2019. Publikace (Stálá konference českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví). ISBN 978-80-88304-12-8.

Magazin.cz: *Výroba papíru v ČR* [online]. magazin.cz: magazin.cz, 2022 [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://magazin.cz/pro-muze/13914-historie-vyroby-papiru-ve-svete-a-v-cr>

MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu: pomocná kniha pro prům. školy graf. a pro školy uměleckého směru*. 3. vyd. Praha: SPN, 1974. Učebnice odborných a středních odborných škol.

MÜLLER, Lothar. *Bílá magie: epocha papíru*. Přeložil František RYČL. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-243-6.

MUZIKA, František. *Krásné písmo ve vývoji latinky*. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-740-8.

OCHRANA, František. *Metodologie sociálních věd*. Druhé, nezměněné vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4968-9.

Papír: Moderní výroba. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 30. 11. 2022 [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pap%C3%ADr>

PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Vydání třetí, rozšířené. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0.

PEŠLOVÁ, Jana. *Pohřeb v průběhu staletí* [online]. Brno, 2007 [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/vlrhro/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Martina Pavlicová, CSc.

PETRASOVÁ, Taťána a Helena LORENZOVÁ, ed. *Fenomén smrti v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 20. ročníku symposia k problematice 19. století : Plzeň, 9.–11. března 2000 [pořádaného ve Státní vědecké knihovně v Plzni Ústavem dějin umění AV ČR ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR a Archivem města Plzně]*. Praha: KLP, 2001. ISBN 80-85917-79-3.

PRŮŠOVÁ, Jana. *Vznik a vývoj písma*. 2. přepracované vydání. V Praze: Jana Průšová, 2017. ISBN 978-80-270-3121-4.

RITI Coffee Printer Uses Your Coffee Grounds for Eco Ink! [online]. inhabitat.com: In Habitat, 2009 [cit. 2022-10-14]. Dostupné z: <https://inhabitat.com/riti-coffee-printer-greener-gadgets/>

ROHÁČEK, Jiří. *Epigrafika v památkové péči*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2007. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-87104-11-8.

RYWIKOVÁ, Daniela. *Úvod do křesťanské ikonografie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006. ISBN 80-7368-251-6.

SÍGL, Miroslav. *Co víme o smrti*. Praha: Epoque, 2006. ISBN 80-87027-11-6.

SOLPERA, Jan. *Klasifikace typografických písem latinkových: Classification of type-faces of Latin origin*. Praha: Revolver Revue ve spolupráci s Vysokou školou uměleckopřemyslovou v Praze, 2019. Revolver Revue. ISBN 978-80-7622-000-3.

SRP, Karel, Polana BREGANTOVÁ a Lenka BYDŽOVSKÁ. *Karel Teige a typografie: asymetrická harmonie*. Praha: Arbor vitae ve spolupráci s nakladatelstvím Filip Tomáš - Akropolis, 2009. ISBN 978-80-87164-17-4(Arborvitae).

VÁCLAVÍK, David. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.

ZUMAN, František, VYKYDAL, Miroslav a Josef KORDA, ed. *Papír: historie řemesla a výrobní techniky*. [Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983-1985].

SEZNAM OBRÁZKŮ:

Obr. 1.: *Setkání s panem Miroslavem Kelemanem, 2020*

Obr. 2.: *Ukázka objemu materiálu uděleného k dispozici*

Obr. 3.: *Ukázka evidence dat do databáze*

Obr. 4.: *Horní pás ukazuje detail dokumentu z roku 1900 o gramáži cca 100 g/m², spodní pás je detailem rámu dokumentu z roku 1925 o gramáži cca 200 g/m²*

Obr. 5.: *Dokument z roku 1889 s detailem na aplikaci grafiky v pozadí*

Obr. 6.: *Dvojjazyčné smuteční oznámení, 1872*

Obr. 7.: *Srovnání dokumentů: 1944 vs. 2014*

Obr. 8.: *Ukázky dokumentů nesoucí různá náboženská sdělení*

Obr. 9.: *Dokument 1880, dvojjazyčný s nízkou gramáží*

Obr. 10.: *Dokument 1883, se zvýšenou gramáží a vysokou zdobností rámu*

Obr. 11.: *Dokument 1925, s vysokou gramáží a hlubotiskovým zdobením*

Obr. 12.: *Dokument 1940, se střední gramáží*

Obr. 13, 14.: *zleva 1956, 1963 se sníženou gramáží a absencí náboženských motivů*

Obr. 15, 16.: *zleva 2016, 2021, nízká gramáž, aplikace fotopozadí*

Obr. 17.: *Katalog Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022*

Obr. 18.: *Katalog Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022 – náhled efektu časové linky*

Obr. 19.: *QR kód odkazující na playlist*

Obr. 20.: *Ukázka pracovního rozhraní autorských šablon v programu Windows Word*

Obr. 21.: *Vytvořené ilustrace*

Obr. 22.: *Ukázka vytvořených šablon s aplikací ilustrací*

Obr. 23.: Srovnání autorské šablony aplikované na recyklovaném × kancelářském papíru

Obr. 24.: Ukázka alternativní formy grafického řešení

Obr. 25.: Ukázka alternativní formy grafického řešení

SEZNAM GRAFŮ:

Graf 1: Gramáž papíru

Graf 2: Aplikace pozadí ve formátu

Graf 3: Síla rámu

Graf 4: Grafické prvky

Graf 5: Typ zdobení

Graf 6: Přítomnost náboženských motivů

Graf 7: Rozsah textu

Graf 8: Typ sazby

Graf 9: Akcidenční písmo (skupina)

Graf 10: Sazební písmo (skupina)

Graf 11: Četnost užívání klasifikačních skupin v průběhu zkoumaného období v nápisech

Graf 12: Četnost užívání klasifikačních skupin v průběhu zkoumaného období v sazbě

Graf 13.: Jak vnímají respondenti smuteční oznámení?

Graf 14.: Věkové rozmezí respondentů

PŘÍLOHY:

Přepis rozhovoru s Lenkou Váňkovou, Cesta domů, Praha 2021

Přepis z rozhovorů s Miroslavem Kelemanem, Chrast 2021, 2022, 2023

Databáze zkoumaného vzorku, Silvie Jakubková, 2022–2023

Výsledky dotazníkového šetření, Silvie Jakubková, 2023

Online verze *Zarmoucení oznamujeme: 1872–2022*, Silvie Jakubková, 2023

Autorské šablony, Silvie Jakubková, 2023

Životopis

Tvůrčí činnost

Přílohy jsou k nalezení v QR kódu:

PŘÍLOHA I – ŽIVOTOPIS

Plné znění životopisu v QR kódu s přílohami.

Vzdělání

- 2020–současnost Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
studijní doktorský program: *Výtvarná umění*
studijní obor: *Multimédia a design, Ateliér Grafický design*
disertační práce: *Grafické zpracování informace
ve funerálním prostředí*
- 2018–2020 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
studijní magisterský program: *Výtvarná umění*
studijní obor: *Multimédia a design, Ateliér Grafický design*
diplomová práce: *Vizuální komunikace v pohřebnictví*
- 2015–2018 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
studijní bakalářský program: *Výtvarná umění*
studijní obor: *Multimédia a design, Ateliér Grafický design*
bakalářská práce: *Propagace města Zlín*
- 2014–2015 Ostravská univerzita v Ostravě
Filozofická fakulta
studijní bakalářský program: *Obecná teorie a dějiny umění
a kultury*
studijní obor: *Dějiny umění se zaměřením na památkovou
péči a technické památky*

Výuka

- 2020–2023 Fakulta multimediálních komunikací UTB ve Zlíně
Univerzitní 2431, 760 01 Zlín
– *pedagogická asistence na Ateliéru grafického designu*
- 2022 Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi
Wojska Polskiego 121, 91-726 Łódź, Polsko
– *pedagogická asistence na Editorial and Digital Typography, Design Studio*
- 2020–2023 Fakulta multimediálních komunikací UTB ve Zlíně
Univerzitní 2431, 760 01 Zlín
– *pedagogická asistence předmětu Komunikační agentura (KOMAG)*
- 2021–2022 Fakulta multimediálních komunikací UTB ve Zlíně
Univerzitní 2431, 760 01 Zlín
– *výuka předmětu KAGD/PMOD2 (Počítačové metody)*
– *výuka předmětu KAGD/MDIOB (Počítačové metody)*

Přednášky

- 2020–2023 Fakulta multimediálních komunikací UTB ve Zlíně
Univerzitní 2431, 760 01 Zlín
– *přednášky v rámci předmětu KOMAG (Komunikační agentura)*
- 2022 Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi
Wojska Polskiego 121, 91-726 Łódź, Polsko
– *Grafické zpracování informace ve funerálním prostředí*
– *prezence Fakulty multimediálních komunikací UTB ve Zlíně*
- 2021 Střední škola cestovního ruchu a grafického designu, s.r.o.
U Josefa 118, Pardubice 530 09
– *Grafické zpracování informace ve funerálním prostředí*
– *prezence Fakulty multimediálních komunikací UTB ve Zlíně*

Výstavy a ocenění

- 2021–2022 Vystavující mezinárodní putovní výstavy *PoszTerra*, Polsko, Česko, Slovensko, Maďarsko a další
- 2021 1. Místo výstavy mladého umění *Pokoje 2021*, Praha
- 2020 vystavující v rámci projektu *Virtuální bienále Praha*
- 2019 1. místo v soutěži *POPAI STUDENT AWARD*, kategorie 2D design
- 2019 Vystavující v rámci projektu *30 let svobody*, Rektorát UTB ve Zlíně
- 2019 Vystavující v rámci výstavy *FMK [R]EVOLUCE*, Zlínský zámek o.p.s.
- 2018 Vystavující v rámci projektu *Jubilejní rok 2018* v Campus Gallery, Košice
- 2018 Vystavující a produkční projektu *Zrodila se legenda!!!* AGD Zlín
- 2018 Vystavující v rámci projektu *POKOJE 2018* za AGD Zlín, Praha
- 2018 Vystavující v rámci projektu *Jubilejní rok 2018* ve Zlínském klubu 204, Zlín
- 2017 Vystavující na mezinárodní výstavě *Poster Quadrennial Bardejov 2017*, Bardejov
- 2017 Vystavující v rámci projektu *Voda pro všechny* na ulici Školní, Zlín
- 2017 Vystavující v NTM v Praze na výstavě *KALIGRAM – hra s písmem na téma technika*, Praha
- 2013 1. místo v soutěži *POPAI STUDENT AWARD*, kategorie 2D design

PŘÍLOHA II – TVŮRČÍ ČINNOST

- 2023 *Zlín – Průvodce městem a okolím / CZ a EN verze / grafická úprava publikace pro Magistrát města Zlína (CLZ)*
- 2023 *Tomáš Baťa, názory – činy – vize / grafická úprava publikace pro Magistrát města Zlína (CLZ)*
- 2022 *Velikonoční a kejklířský jarmark / vizuální identita městské události, MMZ (CMZ)*
- 2022 *Voda hučí po lučínách, ale na jak dlouho? / plakát / výstava The Best Of, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně (BLZ)*
- 2022 *Dvacet let FMK / vizuální identita čtyřdenní události, vizuální identita výstav The Best Of (KGVUZ), For Future (G18) (BKZ)*
- 2022 *grafická úprava almanachu DVACET LET FMK 2002–2022 / 10% autorský podíl (CLZ)*
- 2022 *When Did You Feel on/over the Edge? / prostorová instalace / Pokoje 2022 (CLZ)*
- 2022 *Ze Země do země – Lesní hřbitov ve Zlíně / grafická úprava, text, fotografický obsah publikace pro Magistrát města Zlína (CLZ)*
- 2021 *20 let BusinessInfo / logo / první místo soutěže (CLZ)*
- 2021 *(R)evoluční abeceda / plakát / mezinárodní výstava PoszTerra (BLY)*
- 2021 *Zbraně jsou užitečné (?) / prostorová instalace / Pokoje 2021 / Cena diváků (CLZ)*
- 2020 *Břečťanové pexeso / autorský projekt vytvořen pro dlouhé večery v karanténě (DMZ)*
- 2020 *Zlínská architektura / grafická úprava publikace pro MMZ (CLZ)*

MgA. Silvie Jakubková, Ph.D.

**Grafické zpracování informace
ve funerálním prostředí**

Graphic Information Processing
in a Funeral Environment

Teze disertační práce

Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně,
nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlín.

Náklad: Vyšlo elektronicky
Sazba: MgA. Silvie Jakubková, Ph.D.
Publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou.

Pořadí vydání: první
Rok vydání: 2023

ISBN: 978-80-7678-209-9

